

MLADIKA

Št. 2/3 1988

Poština plačana v gotovini.
Skupina III/70 - mesečnik
marec 1988

Spedizione in abb. postale
Gr. III/70 - Periodico mensile
marzo 1988

■ L. 3000 ■

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIČNICA

67

I 117 986 1988

99430057,2/3

COBISS

MLADIKA 2/3

IZHAJA DESETKRAT V LETU
LETO XXXII.

KAZALO

Ester Sferco: Vstala je narava . . .	21
Bruna Pertot: Pesmi . . .	22
Samo ali Samó Pahor? . . .	23
Da bi vedeli, kod plovemo . . .	24
S. M.: Onnellista uutta vuotta. Vladimir Kos: . . .	25
Na potovanju iz Vzhodne v Zahodno Japonsko . . .	25
Trije prispevki z natečaja SKK (Katja Migliore; Vladica Vodopivec; Maksimiljan Gulič . . .	26
Pod črto: Krik iz Benečije; Skupen slovenski kulturni prostor . . .	26
Jelka Cvelbar: (Ne) moč tiskane besede . . .	29
Lojze Breznik: Dnevnik 1941-1943 (18) . . .	30
Mogoče ne veste, da . . .	31
Dr. France Bučar: Sprememba jugoslovanske ustave . . .	33
Antena . . .	34
Iz slovenske publicistike . . .	38
Milko Bambič: Fran Mirt - ob petdesetletnici smrti . . .	40
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Marko Kravos; Franko Vecchiet; Vinko Beličič) . . .	41
Ocene (Razstave; Knjige) . . .	42
Novice Knjižnice D. Černeta . . .	44
Na platnicah: Pisma; Čuk na Obelisku; Listnica uprave	
Prilogi: RAST 42-88, pripravlja uredniški odbor mladik.	
Pavle Merku: Svetniki v slovenskem imenoslovju (str. 9 - 12)	

Zunanja oprema:
Edi Žerjal

Uredništvo in uprava:
34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
telefon 040/768189

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Reg. na sodišču v Trstu št. 193

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane 3.000 lir. Celoletna naročnina za Italijo 22.000 lir; nakazati na poštni tekoči račun 14470348 — Mladika - Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 10.000 din. Druge države 29.000 lir (ali enakovreden znesek v tuji valuti), po letalski pošti 39.000 lir.

Tisk in fotostavek:

»graphart«, Trst, ulica Rossetti 14

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

DVA ODGOVORA IZ UREDNIŠTVA

Dr. Peter Urbanc nam je pisal dve pismi in nas zasul s fotokopijami in odrezki iz ameriških časopisov Slovenska država in Ameriška domovina. V pismih polemizira s pozivom »redakcijam vseh slovenskih časopisov«, ki ga je objavila Slovenska država kot odmev na naš članek Po vrnitvi iz »Dežele ob srebrni reki«. Ker poziva nismo objavili in ga ni napisal nobeden od naših treh sodelavcev, ki so lani poleti obiskali Argentino (kakor je napačno razumel L. P. v Ameriški domovini), pa tudi noben član ali sodelavec našega uredništva, zato se nas vsa polemika okrog tega poziva popolnoma nič ne tiče in nam je žal, da dr. Urbanc brez potrebe vanjo vpleta Mladiko in njene sodelavce.

Pisal nam je tudi Karl Cepl iz Nemčije, ki meni, da je Mladika v nevarnosti, da utihne, ker je premalo zanimiva. Po njegovem je Mladika preveč »pridna«, ne loteva se žgočih tem, ki burijo duhove v matični Sloveniji. Po njegovem bi morali pisati o ustavnih spremembah v Jugoslaviji, o slovenski alternativni, o Mladini, Katedri, skriti cenzuri, Kosovu, Srbiji, Vojvodini, Hrvatih, o pritoku tujcev v Slovenijo, o usihanju marksistične prepričljivosti itd. Pismo zaključuje: »Pa niste sami na Tržaškem "previdni" demokrati, o ne, skoraj vsi Slovenci po vsem svetu samo čakajo in mislijo doma, kako lepo bi bilo imeti svojo svobodno, demokratično, ljubečo domovino, samo naredijo jo naj drugi, jaz bom raje počakal...«

Gospodu Ceplu se seveda zahvaljujemo za skrb, ki jo posveča Mladiki. Mladika naredi za slovenstvo in demokracijo, kar je v njeni moči. Nobene teme se ni nikoli izogibala. Vendar je Mladika nastala predvsem za Slovence v zamejstvu, čeprav skušamo slediti (seveda spet po svojih močeh) slovenskemu dogajanju po svetu in doma. To dokazuje vseh dosežanj 31 letnikov. In to dokazuje konkretno tudi ta številka.

Uredništvo

RAZOČARAN

Razočaran sem nad letošnjo Prešernovo proslavo v Kulturnem domu v Trstu. Sem za to, da se kdaj srečujemo Italijani in Slovenci, naj bo na verskih ali drugih prireditvah. Toda Prešernovo proslavo, ki pomeni naš narodni in kulturni praznik, izvoliti tako, da od nje odhajam brez tistega Prešernovega duha, s katerim naj bi se Slovenci tu v zamejstvu predvsem hranili, pomeni izdajstvo. Kaj mi od slovenstva ostane? Enkrat na leto se ne moremo več zbrati in si iskreno pogledati v oči? Ne, nismo narod. Smo slovensko in italijansko govoreča raja brez zavesti, brez ponosa, brez vere, razuma in poguma, brez volje do življenja.

Hvaležen sem zato Samu Pahorju, ki se je Prešernovemu spominu oddolžil drugače. Vsaj eden. Kakor tisti beneški Slovenec ob plebiscitu za Italijo pred 120 leti.

(Podpis)

Bralčevo pismo se nanaša na proslavo, ki jo je priredila Zveza slovenskih kulturnih društev, zakaj Slovenska prosveta je slovenski kulturni praznik počastila morda nekoliko skromneje, vendar prisrčno in predvsem tradicionalno — v dobrem pomenu te besede.

LOJZE BREZNIK

»Mladika priobčuje dnevnik Lojzeta Breznika, ki sem ga osebno poznal kot študent. Bil je v naši fari (Škocijan pri Turjaku) kot begunec iz Gorenjske med zadnjo vojno. Bil je izredno globok in pobožen bogoslovec. 19.9.1943 je skupaj z mojim bratom bil ustreljen na Turjaku. Njegov začasni grob sem takrat večkrat obiskal. Prepričan sem, da je skupaj z mnogimi drugimi žrtvami vojnih grozot med svetimi v nebesih. Njegova sestra Katica mi je po njegovi smrti podarila *Missale Romanum*, ki ga še sedaj hranim kot drag spomin.«

Misijonar Franc Okoren, Čile

SLIKA NA PLATNICI: Protestna manifestacija slovenskih dijakov za prof. Sama Pahorja: izpolnjevanje položnic v slovenščini na Velikem trgu v Trstu (foto Križmančič).

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Lojzka Bratuž, Lilijana Filipčič, Ivo Jevnikar, Marijan Kravos, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavec. Franc Mlajč, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Peter Rustja, Ester Sferco, Tomaž Simčič, Maks Šah, Marko Tavčar, Zora Tavčar, Edvard Žerjal (likovna oprema) in Ivan Žerjal. Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

Želimto vam blagoslovljeno Veliko noč

Vstala je narava III 117986
ter se giblje živa...

*Prebuja se, brsti, vabi vase, v ta zeleni slavo-
speg življenju, vesoljni harmoniji.*

*Pojdimo torej po sveži rahlini humusnih
temeljev pod živo rast in presijano zelenje.
Uživajmo, kar nam je uspelo ohraniti v po-
dobi in spominu, da nas prepoji s svojo več-
nostjo.*

*Narava je naše zrcalo. V njem odseva raz-
sežnost naših čustev, v lepoti naša ljubezen,
v opustošenju naša brezbržnost. V razbitem
zrcalu je razdrobljena naša minljivost.*

*Narava je porok za naš obstoj, narava je
sploh prvi pogoj. Hkrati pa nas vznemirja s
svojo voljnostjo, ki je podložna našemu brez-
vestnemu hotenju, gospodovanju od vsega za-
četka. Taka bo, kot jo bomo hoteli, uživali
bomo sadove naših dejanj. Utonili bomo v
morju odpadne navlake, se zadušili v sivini
strupenega ozračja, izumrli v ponarejenosti
lažnih vrednot. Ker se v naravi razodeva Bog,
ki ne odpušča.*

*Zato naj vsaj tokrat resnično občutimo
prevzetost ob novem zelenju, da nas ob pre-
bujanju novega upanja prešine odrešilna mi-
sel, izraz ljubezni in premagovanja sebičnosti:*

*»Polovite nam lisice, male lisice, vinogra-
dov pokončevalke, ker naš vinograd je v
cvetu.«*

Slovenija, moja dežela...

*se pokriva s svatovsko pomladno obleko.
Že postaja en sam cvet. En sam dišeči šopek,
pušelj za mladost, ljubezen, zvestobo in spo-
min.*

*Ta nežna dišeča majhnost, povsod prisot-
na v okras in prepoznavo. Te naše drage ma-
lenkosti, delci nas samih. Brez njih smo dre-
vo brez korenin.*

*Zbližujejo nas svarilni klici drobnih zna-
menj, ki klijejo celo iz svetov naše pozabe. Ne-
nehno izkopavamo to zasuto dragocenost.
Prav gotovo se je bomo še polastili in nam bo
kot nekoč urok zoper čas in razmere, ko nam
bo zvenel klic:*

»Polovite nam lisice, male lisice, ...«

ESTER SFERCO

Bruna Pertot

PESMI

UGASLI DIMNIK

S tistim vegastim
nasmeškom
izpod sajastih
oči
gleda daleč
po zalivu:
kje so ti,
ki so bili?
Kaj bi dal,
ko bi kot včasih
še katero pokadil
in bi nosil
po soseski
vonj po pomnoženih
kruhih,
cvrti ribi
in besedi.

Sam je ostal
pri prazni hiši
in poslušal
na podstrešju
stare plese
srečnih miši.

ŽOLNA

Skočila je izpod
gole leske,
toplo zelena
kakor mah:
na težkih vejah
zlato prah,
s škrlatno
kronico na glavi,
in se nosila
sem in tja
po travi.

Saj to ni ptica.
Je kraljica.

BALADA

Kje je
lepa teta Mila,
z boki v svili,
kot valovi plimovanja,
z lahko peto,
kot da sanja,
s tanko črto
krog oči?
So zaman čakali nanjo
celi dan,
vse do noči.
In bili so
tiho tiho
in prišli
po njena krila.
Ona pa
se ni vrnila.

LOČITEV

Kaj ti bo
ta grdi ptič?
On ti zdaj
je vse
na svetu,
jaz, na lepem,
manj kot nič!

Le počasi.
To je lepa
bistra šoja.
In ta šoja
je zdaj moja!

...

Ali bolje:
jaz sem njena.
Pravzaprav.
Ni niti šoja.
To je človek.
Le da perje
ima in krila,
in nocoj,
ko spet zmrači se,
k njemu
se bom preselila
v gosti vrh
dišeče tise.

Tu, kraj mene
rad poseda,
s kakšno me toplino
gleda!
Nič ni tečen,
ne kadi.
V tisi hočem
z njim živeti,
z njim deliti
svoje dni!

KAJ DELAJO PTIČKI

»Kaj pa delajo ptički,
da nič ne pojo?«

Pinjole na oknu
v košarci bero.

SAMO ALI SAMÒ PAHOR

Igra z naglasom je že zastarela, in težko si je domisliti še kaj izvirnega po pravem plazu izjav, komentarjev in pisem od tistega 10. februarja, ko je profesor Samo Pahor sprožil oziroma doživel znani incident na tržaški pošti: demonstrativno je predložil plačilni obrazec v slovenščini, hoteč poudariti načelno pravico do materinega jezika, pa ga je odstranila policija. Ker človek ni žakelj krompirja, se je sprožila kaka mišica z brco, sledila je aretacija, zapor in proces s pogojno obsodbo. Na procesu se je izkazalo, da obtoženec ni bil kriv oviranja javne službe, (zato nima osnove poseg policije), in da ima pravico do tolmača na sodišču. Ostala je pravzaprav le brca: nepravilna reakcija na nepravilno postopanje — tam je izenačeno.

Marsikaj drugega pa ni izenačeno.

Najprej predlagamo, da se vsi skupaj krepko potrkamo po prsih: dolgoletne samotne akcije prof. Sama Pahorja za načelno priznanje slovenščine v javnosti smo običajno registrirali po nekakšni uradni dolžnosti, s formalnimi priznanji za prizadevanja in pogum, natiho pa smo jih komentirali kot donkihotske podvige, ki nimajo izgledov in ki jih nismo pripravljeni posnemati. Imeli smo ga za drznega čudaka, mogoče smo si celo potihlo zašepetali, da »razbija«. Ob strani smo opazovali samotna »izzivanja« in čakali: če bo uspel, je naš junaški prvoborec in bomo tudi mi poželi sadove njegove izbojevane zmage; če pa ne bo uspel, se bomo lepo potuhnili in poskrili ter ga prepustili koncentričnemu srdi in zasmehu brez naše resnične, dejavne solidarnosti. Častne izjeme so seveda izvzete.

To je resnica. Nekoliko bridka in tudi nekoliko klavrna.

Šele v trenutku, ko so se »donkihotske igrice« končale s kar visoko ceno za posameznika, nas je nekaj streslo. Zavedli smo se, da je svoje igrice plačal v imenu nas vseh in za nas vse. Zapekla nas je vest in odkupili smo se z nekaj milijoni za »solidarnostni sklad«, pa še okoli tega se je potem nekaj zapletlo. Še na cestah in pred sodiščem nas ni bilo (spet so izvzete častne izjeme). Našo kremenito zamejsko čast so rešili naši sinovi, naši di-

jaki, ki tokrat niso »špricali« pouka, marveč so zagoreli v občutenem ognju »mlade Slovenije«, če si smemo s parafrazo izposoditi ime iz nekdanje Italije, ki jo spoštujemo.

Kdor se do tod strinja z nami, naj z nami tudi prizna: sram naj nas bo!

Šele po tem priznanju si upamo obrniti kolajno in razmišljati še v druge smeri. Pa ne v lastno opravičilo, marveč le zato, da bi morebiti kaj koristnega povzeli iz te dramatične in tudi kar sramotne epizode.

Profesor Samo Pahor je ukrepal sam najbrž zato, ker je nad našo skupnostjo že (nekoliko) razočaran. Vseeno pa menimo, da bi se bilo bolje prej posvetovati s širšim krogom ljudi in institucij, da bi jih vsaj predčasno obvestil in bi po možnosti sporazumno dobil operativne sodelavce in kvalificirano politično kritje. Saj v našem mestu kar mrgoli ne le slovenskih organizacij, marveč tudi italijanskih združenj in strank, ki prejemajo slovenske glasove in ki se sklicujejo na prav iste demokratične in odporne vrednote kot mi vsi. Le kdo bi si drznil odtegniti svojo pomoč, že zato, da se ne diskvalificira pred slovenskim volilnim rezervatom?

Lahko pa se vprašamo še drugače: zakaj pa bi bilo treba vse te mogočne sile sprožiti za pomoč

Slovenski dijaki solidarni s prof. Samom Pahorjem

Dijaki pred vladno palačo na Velikem trgu

v nekem konkretnem operativnem detajlu? Zakaj niso naredila ali vsaj z zamudo ne naredijo svoje dolžnosti do slovenske manjšine PRI VIRU in PRI VRHU, v hramu Zakonov, da bi bil problem slovenskih temeljnih pravic rešen pri samih koreninah in bi se ne bilo treba vsakič bōsti s pošto, redarji, sodniki in kar je še tega? Kje ste, partizanska in druga množična gibanja demokratične Italije? Kje ste, milijonske stranke v opoziciji in tudi v sami vladi — prijatelji Slovencev in njihovih glasov?

Lahko pa ta vprašanja še dopolnimo.

Kje si, slovenska pamet, da nevrednim podarjaš glasove in oblast, v zameno pa prejemaš le prazne prijazne besede in **POTRPEŽLJIVO ČAKANJE, DA POČASI IZUMREMO?**

Kje si, matična domovina, da ne znaš ali ne zmoreš možato spregovoriti s tistimi, ki nam dolgujejo vsaj normalno pravičnost — če pozabimo še na kakšne druge dolgove v tem stoletju?

In kje si, **GARNITURA** v naši lastni sredi, da ne ukrepaš v skladu s svojimi mogočnimi zmognostmi in sredstvi, da nas ne organiziraš **ZARES**, tako, da Samo Pahor ne bo več sam in da mi vsi ne bomo več nebogljeni in osramočeni pred lastno vestjo?

Samo Pahor bo šel v zgodovino.

Samò Pahor pa bo propadel z nami vred, če vsi skupaj ne naredimo vsaj še zadnjega, resnega in poštenega poskusa preporoda. K temu nas navsezadnje obvezujejo častivredni predniki in morebitni zanamci.

Da bi vedeli, kod plovemo

»Kar se v zgodovini ni posrečilo Turkom ne Nemcem ne drugim sovražnikom našega naroda, za to bomo z umiranjem poskrbeli sami.« Vedno manj naših otrok se rodi, vedno več pa je splavov in samomorov. »Ali ni to znamenje fizičnega izumiranja slovenskega naroda?« Ogrožen je naš jezik. Ko opozarjamo na to v širši javnosti, kaj hitro doživimo očitek nacionalizma ali pretirane skrbi za ogroženi slovenski narod in njegovo samobitnost. Sicer pa, tako malo je pri nas čuta in razumevanja za kulturo, za enoten slovenski kulturni prostor in za skupno sodelovanje vseh. Uničujemo si tudi okolje, naravo, zastrupljamo si ozračje, gozdove, vode, ko dajemo brezobzirno prednost tehniki in gospodarstvu. Vedno več je zaskrbljenosti in nezadovoljstva zaradi današnjega gospodarskega položaja — vedno glasnejše so zahteve po spremembah. Pri vsem tem pa imata komunizem in ateizem zaradi družbene ureditve privilegirano mesto v našem javnem življenju.

(Družina, št. 9, 28.2.1988)

Pospeševati rast družin in rojstva otrok

Skrb malega slovenskega naroda mora veljati tudi lastnemu demografskemu razvoju. S stagniranjem ali zmanjševanjem številčnega stanja Slovencev se ni mogoče sprijazniti, saj pomenita nacionalni samomor. Nadomesti naj ju rahel demografski napredek, zanesljiv in zdrav, da bo narod obstal in rasel ter se nenehno uveljavljal v krogu evropskih narodov. Geslo kot »Naj se rodi le zaželjen otrok!«, ki izhaja iz razmer velikih narodov, ni umestno pri majhnem narodu, kakor je slovenski. Poleg svojega splošnega demokratičnega značaja odseva tudi individualistične nazore o družbi in človeku. Družba naj pri demografskem stagniranju ali nazadovanju malih narodov stimulira rast družin in zvečevanje števila rojstev otrok z ukrepi, kakršne že uporabljajo sosedi in večji narodi (Čehi, Madžari)... Zmerna številčna rast nacije je nujna naloga...

... Egoizem potrošništva velja preseči, hlapčevska nagnjenja in zaplotništvo pa iztrebiti. Oblikovati v značaju poteze, ki jih nimamo, a so v socializmu potrebne. Etična regeneracija (Matjaž Kmecl) je zapoved časa... (Iz zapuščine Francea Klopčiča/1903-1986/, v: Sodobnost 35, 1987, 1141-1143).

(Družina, št. 6, 7.2.1988)

Onnellista uutta vuotta

Da ne boste v zadregi, spoštovani bralci — takoj k razvozlanju tega čudnega rebusa.

Besede v našem naslovu pomenijo »srečno novo leto«, in sicer v finščini.

Napis smo brali v nekem znanem tržaškem baru, in poleg tablice s finskim voščilom je bilo še kakih deset drugih, v svetovnih in manj svetovnih jezikih, z enakim voščilom za vse dobro v letu 1988.

Na eni izmed tablic so bile tudi tri besede SREČNO NOVO LETO. V slovenščini, samoumevno in praznično kot v vseh ostalih jezikih te prijazne mednarodne domislice lastnika lokala.

Le kje je staknil tudi finsko voščilno formulo za srečo za novih 365 dni, ki so nam — če Bog da — namenjeni? To je bila moja prva reakcija, ko sem med čakanjem naročene kave prebiral barmanove tablice.

Ko sem malo kasneje srebal kavo — »črno kot vrab in vročo kot ljubezen,« kot se glasi davna definicija — pa sem se nenadoma zdrznil.

Zdrznil sem se, ko sem se zavedel, da se nisem bil zdrznil.

Nisem se bil zdrznil nad voščilom v slovenščini.

Ne vem, kako se dogaja vam. Mene vsakokrat zalije toplo čustvo, kadarkoli v tem našem čudnem Trstu slišim ali berem mojo govorico — namreč tam, kjer je ne pričakujem. Nekaj se v meni odtaja, podobno je hvaležnosti, podobno veselju: pogledaj no, pa mi jo le priznavajo, nekdo se me je spomnil, nekdo mi je odvzel košček grenkega bremena odrinjenosti in manjšinstva. Lepo mi je pri duši in kar pozabim, da bi morale biti take redke geste pravzaprav nekaj normalnega, nekaj, kar spada med moje pravice. Tak sem, ne vem, če ste tudi vi taki.

V tistem baru pa nič. Nobenega posebnega veselja, nobene hvaležnosti, nobene sentimentalnosti. Prebral sem slovensko voščilo kot vsa ostala, kot bi ga prebral v Ljubljani, kot bi mi ga izrekel prijatelj. Samoumevno in logično. Šele potem sem se zdrznil, kot sem že povedal.

Spoznal sem, doživel sem bil REDEK TRENUTEK NORMALNOSTI v tem paranoičnem me-

stu, kjer so mnogi sposobni sovražiti ne le ljudi, marveč celo njihov JEZIK. Skoraj tako, ko da bi kdo sovražil glasbo; ali pa barve. V mestu, ki ima na obalni cesti pred Miramarom solidarnostni spomenik Berlinu, pa se ne zaveda, da je vsiljena železna zavesa skozi nekdanjo nemško prestolnico nekaj čisto drugega, kot je tržaška zavesa sovražstva, tukaj spočeta in stoletje gojena kot glavno čustveno gibalno vsaj dela večinskega Trsta.

Pa bodimo vseeno nekoliko optimisti. Še pred dvajsetimi, tridesetimi leti bi bilo SREČNO NOVO LETO v baru sredi Trsta skoraj nepojmljivo. In mene bi zatrdno zadela kap, ko bi ugledal kaj

Na potovanju iz Vzhodne v Zahodno Japonsko

Zakaj so tukaj oblaki bolj nežni
kot pa pri nas?

Zakaj trenutki veselja so manj bežni —
zibajo čas?

Goré so zleknjene v premišljevanje
tja do neba.

Morjé je srečan je luči valovanje,
spletk ne pozna.

Zares se nekaj je srcu zgodilo
v mescu hladu:

Nebeško Sonce se vanj je razlilo
v barvi miru.

Vladimir Kos

tako nezaslišanega. Recimo torej, da se — vsaj po kapljicah — vendarle nekaj premika, v skupnosti in v posameznikih, z menoj vred.

Italijanskemu barmanu, ki me je slovensko povedel v novo leto, v duhu odgovarjam: FELICE ANNO NUOVO. Ne iz hvaležnosti, ampak iz čisto navadnega, normalnega prijateljstva.

Ampak le kje je staknil tudi finsko voščilno formulo...?

S. M.

Labirinti

Prišla je na prag, pogledala v še temno nebo in zadovoljno pokimala. »Sonce bo.« Rahlo je vzdihnila, si na hitro zavezala ruto in odšepala na vrt. Na rožni gredici so se dali je divje razrasle in nič ni izbirala. Polomila je tiste najbližje in jih okorno uredila v tri šope. Košara z jabolki je bila že pripravljena in nanje je položila še dali je. Ni zaklenila vrat, saj nikomur ni bilo mar ne zanjo ne za njene stvari.

Počasi je šepala proti mestu. Sama in zapuščena v širnem svetu. Taka je bila. Včasih se je smilila sama sebi, pa je hitro pozabila. Ni rada mislila. Tega se je odvadila že davno. Tudi nanj je pozabila, le sem in tja se je blede spominjala, da je imel črne lase.

Pa ni bilo vedno tako. Rana je nekoč skelela in mirnih trenutkov ni poznala. Noči so bile dolge in siva jutra so bila polna težke groze. Sosedje so takrat govorili, da je bila ona kriva. Sama pa si nikoli ni znala odgovoriti. Saj je bilo težko z njim, a rada ga je imela. Tako hitro so tekla leta

in nikoli ni bilo miru. Bil je tako divji; vedno jo je presenečal, v dobrem in slabem.

Ko ga je prvič videla z drugo, je bila silno užaljena. Sovražila ga je in dolgo sta se gledala postrani. Govorili so, da sta bila takrat kot pes in mačka. Ujedala sta se tudi pred drugimi. Nazadnje mu je le odpustila in potem je bilo vse lažje. Ni ga več spraševala, kje je bil cele noči, in tudi za njim ni hodila. On pa se je vedno vračal k njej in morda ji je bilo to dovolj. Ali pa je morda otopela in je ljubezen v njej zamrla.

Ko se je vse tako žalostno končalo, ni potočila niti solze. Mogoče so jo zato obsojali, saj ji nihče ni videl v dušo. V tisto ubogo dušo, zavrnjeno in poteptano. Saj je vedela, da tega ni naredil zaradi nje. Ne, zaradi nje že ne. Ona druga je bila kriva. Tista, ki je takrat jokala na pokopališču. Le kakšna hinavščina je bila to? On ji je vse povedal, kakšna je bila z njim. Tudi jokal se je pred njo. Pred njo, ki jo je zavrnel in jo hkrati prosil odpuščenja zaradi te svoje prepovedane ljubezni. Vedela je, da je slabič, a tega ni pričakovala in ni mu mogla več odpustiti.

»Naredi, kar hočeš,« je rekla. In je naredil.

Ko je bilo vsega konec, je dneve in dneve posedala pred hruško, poleg vrtnic, ki jih je on posadil. »Zanjo,« je takrat rekel.

POD ČRTO

Krik iz Benečije

Kaj bo z nami?, je zapisal v zadnji številki Doma duhovnik dr. Emil Cencig. Potem pravi: Današnji dan je slovensko ljudstvo v Benečiji v nevarnosti, da popolnoma izgine.

Zakaj ta nevarnost? Po drugi svetovni vojni je odšlo iz Benečije izredno veliko ljudi s trehuhom za kruhom. Vasi so se izpraznile. Število domačih duhovnikov pada. V bogoslovju ni nobenega domačega fanta. Nekaj mlajših beneških duhovnikov je po župnijah v Furlaniji in se nočejo vrniti v domače kraje v Benečijo, kjer je delo težko, vasi raztresene, dohodki majhni.

Sedaj pa se je zgodilo tole: Videmska nadškofija hoče zagotoviti duhovnike velikim župnijam v Furlaniji, zmanjšati število duhovnikov, kjer je malo ljudi. Zmanjševanje se začne v špetrski dekaniji. Doslej je imela 24 župnij in 13 duhovnikov. Z

reformo bo dekanija razdeljena na pet pastoralnih con in za vsako bo skrbel en duhovnik.

Duhovnik v Briščah bo skrbel za 6 župnij: Brišče, Landar, Laze, Arbec, Čenavrh, Mersin in Ronac. Duhovnik v Špetru bo skrbel za Špeter, Dolenji Barnas, Ažlo. Duhovnik v Sovodnjah bo opravljal Gorenji Barnas, Sovodnje, Matajur in Tarčmun. En duhovnik bo na Lesah in bo odgovoren za dosedanje župnije: Lesa, Topolovo, Dreka in Štoblank. Peti duhovnik bo pri Svetem Lenartu in bo opravljal: Sv. Lenart, Kravar, Oblico, Gorenji Tarbi, Srednje in Kozico.

Gospod Cencig se sprašuje: Kaj bo z našimi ljudmi po naših vaseh, ko nimajo več ne trgovine ne gostilne ne šole in sedaj ne bodo imeli niti duhovnika? Zares, nikoli se ni znašlo naše beneško ljudstvo v taki smrtni nevarnosti, da popolnoma izgine in za njim ne ostane sled.

Duhovnike, ki bodo prevzeli skrb za pet naštetih pastoralnih con, prosimo dve stvari: 1. Naj ne napravijo iz vernikov po vaseh kristjane kategorije A in kategorije B. Trudijo naj se, da bodo vsem enako na razpolago. 2. Prizadevajo naj si, da ohranijo ljudem po vaseh slovensko dušo in posebnosti ter naj po cerkvah ohranjajo slovenske molitve in pesmi.

Končno prosimo videmskega nadškofa, naj pusti ob tistih petih duhovnikih, ki bodo prevzeli skrb za pet pastoralnih con, do smrti tiste duhovnike, ki sedaj služijo ljudem.

Končno se obrača do beneških ljudi: Naše ljudi prosim: Ne obupajmo! Ostanimo trdni! Ne vdajmo se! Molimo in prosimo Boga, prisilimo ga, naj se usmili naše Benečije. Naj ne pusti, da bi naše beneško ljudstvo izumrlo, ampak naj preživi te hude čase in zadobi nove življenjske moči in nove domače duhovnike!

(Po Dom-u, št. 3)

Potem pa je dala hruško posekati in vrtnice so začele hirati. Posušile so se in pozneje je tja posadila dalije.

Košara je danes nekam težka. Kar dol jo vleče. Le zakaj se tako trudi. Vsak dan je prva na trgu in lepo uredi jabolka na stojnici. Vsako posebej obriše, da se svetijo, in ljudje radi kupujejo.

Še tisti dolgi ovinek in zagledala bo mesto ob reki. Noge jo zelo bolijo, a tudi na to noče misliti.

Sonce je že skoraj vzšlo in drobne kapljice rose drhtijo na travi, ona pa šepa proti mestu.

Katja Migliore, I. kl. I.

Bila je le prevara

S svojim jeklenim angelom je privihral prav pred njena vrata. Takoj je opazila, da je bil razpoložen za norčije, saj se je vedel zelo uglajeno. Udaril je svoj najljubši jezik — francoščino — in jo z zafrkljivo eleganco pozdravil: »Bonjour, mademoiselle, comment allez-vous?« Odgovor je bil vedno isti: »Gut, danke schön!« Francoščine ni mogla prenesti; nemščino pa je vedno zelo rada govorila. Sploh ni več čutila, da ni njen materin jezik, ko se je s prijatelji zatopila v pogovor. Francoščine pa ni hotela spregovoriti niti besedice, še

njemu na ljubo ne. On pa je igral dalje: »J'en suis content. Vous permettez?« S temi besedami jo je posadil na svoj motor. Imel je zelo demokratičen način mišljenja, morala je obveljati njegova, pa če je bilo sogovorniku prav ali ne. Sicer pa ni bil vedno tak; s tem obnašanjem je hotel le prikriti svojo rahločutnost, katere se je pred drugimi sramoval, kot bi bila kaka lepotna hiba.

Sledila je dirka na srebrni pošasti. Veter je iz njenih las spletal najbolj nenavadne oblike, koleši sta požirali cestni asfalt in njene roke so se ga v strahu oklenile. Kot bi razumel njen strah, se je obrnil in jo pomiril. Potem je vozil počasneje. Domišljala si je, da sta samo onadva ustvarjena za večnost in da pripada svet samo njima, izključno samo njima... Iz teh razmišljanj jo je prebudila tišina. Motor je utihnil in jima dopustil, da sta se nemoteno pogovarjala. Ležala sta na pravkar pokošenem travniku. Dišeče seno je v kopih ležalo okrog njiju. Ljubila sta naravo, ker je neskončna v vseh svojih spremembah. Razvil se je pogovor. Okoli njiju seveda. Tudi on si je domišljal, da sta večna. Zakaj prav onadva, ni bilo pomembno. Bila sta prežeta z otroško miselnostjo: »Samo stvari umirajo, midva pa sva mlada, zato ne bova umrla.« Zrla sta si v oči. V njegovih se je zalesketala solza. Verjetno zato, ker se je zavedal utopičnosti takega mišljenja. Ona pa je še nemoteno živela na svojem otoku sanj, zavarova-

POD ČRTO

Skupen slovenski kulturni prostor

Skupen slovenski kulturni prostor — le prazne besede? se sprašuje Boris Šuligoj v Primorskem dnevniku z dne 23. februarja v poročilu o okrogli mizi, ki je bila v Kopru in pri kateri so sodelovali trije zamejski kulturni delavci — Janko Malle, Sergej Verč in Marko Kravos ter Tone Partljič, Matjaž Kmecl in Ciril Zlobec, kot predstavniki osrednjega slovenskega kulturnega prostora.

Ker se avtor članka že v naslovu sprašuje, ali pomeni skupen kulturni prostor prazno besedo, ima morda že sam kake dvome o tem in zato, da mu dvome čimprej razčistimo — tale kratek odgovor. Da, taka zamisel skupnega prostora, ki izključuje del Slovencev iz tega prostora in ga odpisuje, taka zamisel pomeni gotovo — le prazne besede.

Lepo je povedal Ciril Zlobec in mu pritrujemo, da »je treba pri skupnem kulturnem prostoru upoštevati in priznavati različnost in drugačnosti ter šele od tu iskati skupne točke slovenskosti.« Toda ali niso tudi take in podobne izjave le prazne besede, če jim ne sledijo konkretna dejanja?

In še citiramo: »Vemo, da je ideološka, strankarska pripadnost mnogokrat izrazitejša kot nacionalna pripadnost in je zato včasih težko doseči dialog. Skupni slovenski kulturni prostor zahteva najprej priznanja te drugačnosti kot naravno lastnost posameznika in šele iz tega spoznanja lahko začne rasti skupni slovenski kulturni prostor.«

Vse to drži. Toda ali res samo »priznanje te drugačnosti kot naravno lastnost posameznika«? Kaj pa skupine?

In končno še: komu so te besede namenjene? Govori Ciril Zlobec kot

viden predstavnik KP Slovenije samemu sebi in partiji, kateri pripada? Ali ni že najmanj 40 let vsa zamejska levičarska politika, ki jo inspirira KP iz Ljubljane, usmerjena predvsem v ideološko zasvojitve? Kdo je razpustil slovensko stranko v Trstu? Kdo je omalovaževal slovensko stranko, ki je ni mogel razpustiti? Kdo se je odpovedal tistemu delu Slovencev v zamejstvu, ki se ni strinjal s partijsko (takrat še stalinsko) ideologijo? In navsezadnje kdo se ob Prešernovem imenu (EDINOST - SREČA - SPRAVA) odloča za take Prešernove proslave, kakršne opisuje pismo bralca v tej številki Mladike?

Gotovo nosimo krivdo za določene storjene napake v preteklosti po malem vsi. Toda smešno in tragično se zdi, da mati išče krivce za nesrečo otroka, ki ga je pustila brez varstva, povsod drugod razen kot pri sebi in pri bratcih, ki so se z njim neodgovorno igrali.

nem s stekleno kupolo, da bi se sanje ne razblinile. Zbal se je, da bo postal osladen. Tega ni maral. Tudi ona ne. Z bliskovito naglico je vstal in rekel, da gre po dva sladoleda v vas. Da pride kmalu, je dejal in pripomnil, naj leži v miru.

Dolgo ga ni bilo nazaj, a bila je prelena, da bi se odpovedala zeleni preprogi pod sabo. Nazadnje jo je skrb le premagala. Vstala je in se napotila proti vasi. Na ovinku je zagledala tovarnjak, orožnike, rešilca in... zmečkano motorno kolo. Naredila je še nekaj korakov in se zgrozila. Kar onemela je. Na robu ceste je ležal on. Sredi njegovih plavih kodrov je vzklikl rdeč nagelj, rdeč od mlade krvi, polne ljubezni do življenja, ki se je sedaj z vsakim vzdihom bolj oddaljevalo od nje. V njeno bolečino je zarezal ledeni glas moža v uniformi, ki jo je spraševal, ali pozna tega fanta. Podzavestno mu je potrdila s tihim francoskim »oui«. Zazdelo se ji je, da se je čez njegov obraz razlil majhen nasmeh. Takrat se je njegova duša pridružila neminljivemu apeironu.

To je bila prva velika prevara v njenem življenju. Sledile so ji še mnoge druge, vendar pa je bila ta najhujša. Spoznala je, da sta bila onadva že ob rojstvu določena za PREHOD.

Vladica Vodopivec, I. kl. I.

Solza v zaliv - I.

Ponovno sem srečal dekle. Večkrat se spreha ja tod. Ljubko se suče med ljudmi in jih na tisoče očara. Njen glas je mehak, prikupen, njene besede pa gotove in prepričljive. Čedna je in ljubezniva. Da, lepa je, radostnega videza in mladostno žarečega obličja. Mnogi so se vanjo zaljubili, nji so poklonili svoja čustva, misli, življenje. In vsi tisti, ki so jo ljubili, je niso pozabili nikdar več. Predali so se ji popolnoma, brezpogojno in ji dali sebe.

Ona pa se tega zaveda. Z užitkom opazuje svojo očarljivost in moč ter postaja vse bolj prevzeta. Prevzeta in ljubosumna. Svojih ljubimcev ne spusti tako zlahka, z njimi ravna oblastno in z njihovimi dušami razpolaga, kot se ji poljubi. Njene žrtve pa se tega ne zavedajo, prav narobe: kar obožujejo svojo ljubljeno, ki se kot pretkan pajek igra z njimi — s svojim plenom!

Ni se ji pa posrečilo oslepiti vseh; marsikdo jo je razumel, razgalil je njeno zlobo in nakane ter uzrl nevarno mrežo, razpredeno okoli nje. Ti na mah opazijo, kod je hodila, v hipu, koga je poljubila, in vsem tem je iz dneva v dan bolj zoprna! To pa nji prav gotovo ni pogodu; zaradi tega ščuva nji vdane zoper tiste, katerim se ni mogla prikupiti. Premišljeno in uspešno rovari proti tem,

saj ni nihče bolj zagrizen sovražnik ko zaljubljeni človek. Taka mržnja je silna, brezmejna in se ne ozira ne na brate ne na resnico.

Vsak izmed nas jo je kdaj srečal in nedvomno je takrat napravila poseben vtis.

Mnogim pa je pustila grenak priokus!

Solza v zaliv - II.

Iz pradavnine kliče te veleče!

Čuješ?

Bolj in bolj jeka boleče!

Čuješ?

*Čuješ dede, ki v nas še živijo,
ob naših dejanjih in mislih trpijo?*

Čuješ? Trpijo!

Le malokdaj se nas veselijo.

Nisi sam, vedi, nikdar nisi sam!

Po tujih poteh ne hodi,

ne živi ukrivljeno;

kri sama ti sodi —

neusmiljeno!

Nisi sam, vedi, nikdár nisi sam!

Mogel boš le ždeti,

za večnost pod pepelom tleti!

Čuješ? Za večnost!

Za večnost mreti.

Čuješ?

Tedaj pa boš sam!

Čuješ?

*Ne, nič več ni klica iz pradavnine,
le jok, le jok naroda, ki gine.*

Maksimiljan Gulič

Literarni večer SKK ob dnevu slovenske kulture

(Ne)moč tiskane besede

Kljub vsem statistikam, ki govorijo o tem, kako malo bere povprečni človek, je že skoraj gotovo, da obstajajo tudi tisti, ki s svojim nadpovprečnim branjem dnevnikov, revij in knjig rešujejo splošne statistične odstopke, polnijo rezerve odpadnega papirja dobrodelnim organizacijam in se ob koncu meseca sprašujejo, kam je izpuhtel denar, saj si vendar niso ničesar privoščili. Kajti revije so drage, še posebej tiste lepe, italijanske s čudovitimi bleščečimi se fotografijami na gladko prevlečenem papirju najboljše vrste, čeprav včasih s kaj borno vsebino.

Nič več ne preseneča pogled na obredne procesije v usodo vdanih družinskih očetov ali kar celih zakmašno oblečenih družinskih jeder, ki jim je postal nedeljski obisk prodajalne časopisov nujna, pri kateri za nekaj šumečih vrednostnih papirjev kupujejo svoje sanje o potovanjih, prostem času in drugih pustolovskih in osebnih utvarah.

Če si že take sorte, potem kupuješ vse po vrsti, kajti žeja te po vsem. Včasih si ne pomišljaš in sežeš, ker prebereš v naslovih, da piše o Slovincih, tudi po tisti čudoviti reviji, ki je zaradi izdajateljevega imena zanesljiva in še znanstvena povrhu, čeprav se ti ob ceni nekoliko nagrbaniči čelo.

V objemu zanimivega nedeljskega branja doma celo premakneš čas kosila na kasnejšo uro, in ko si končno lahko prebral mnogoobetajoči članek, ti začne nedelja nekako presejati. Kajti na desetih straneh tega, kar naj bi bile aktualnosti, izveš toliko laži, kolikor jih je mogel avtor članka zgaziti v svoj zapis kot naravnost iz tržaškega italijanskega dnevnika izbrane klevete za revijsko antologijo.

V duhu mladostnih pustolovskih zgodb začneš tedaj razmišljati o maščevanju, nato te treznost privede do misli, da moraš pač o tem seznaniti tiste, ki naj bi bili izbrani varuhi našega obstoja, pa še samemu ti vest narekuje, da bi moral o tem seznaniti

ti javnost. In vendar: nekaj dni se nič ne zgodi, je kot nič. V svojem ljubljennem dnevniku, ki ti dan za dnem prebuja radost ob ponovnem srečanju in razočaranje ob prelistavanju, zaslediš sicer o tem vest, ki pa je daleč od učinkovitosti, bistrosti in izrabljanja vseh besednih sredstev, ki so na razpolago in kakršne imajo Dantejevi potomci v mezincu. Predvsem je to vest, ki bo seznanila le naše bralce o pisanju revije zelo znane italijanskega zavoda, ki bi se moral po pameti in svojem imenu ukvarjati predvsem z znanstveno snovjo ali vsaj na znanstveni način. O neobjektivnosti takega pisanja o nas, Slovincih, pa ne bodo nikoli izvedeli bralci po Italiji. Kajti če je že res, da povzroča pisanje lokalnega dnevnika le lokalno škodo, povzroča pisanje revije, ki je razširjena po celi državi, škodo večjega obsega.

Le mi namreč vemo, kako je v resnici pri nas in kaj nam podtikajo. Ostali bodo pač brali članek kot nekaj, kar je zelo verodostojno glede na medij, ki ga priobčuje. Prav tako kakor se bomo mi odslej kritično varovali slepo verjeti podatkom o Tibetu, Nikaragvi, Rdečem morju in sploh o vsem, kar priobčuje revija, ki smo jo doslej imeli za znanstveno in kulturno.

In kaj nas bo odvrčalo od tega?

Mogoče dejstvo, da se časnikar (ali naj ga imenujemo tako?) poslužuje pri navajanju podatkov o prebivalcih tržaškega mesta informacij, ki mu jih nudi anonimen tržaški prijatelj. Tak vir spada namreč bolj v žanr skandalističnih revij, kot pa tistih, ki se krasijo s kulturnim vencem. Mogoče nas bo odvrnilo dejstvo, da je ta pisec le v redkem primeru konkreten, ko npr. navaja ime pravnikar, ki v svoji protislovenski nastrojenosti že dolgo strelja svoje puščice proti zlonamernim slovenskim zahtevam. Časnikarju pa še na misel ne pride, da bi si, morebiti v atavičnem strahu, ki izvira iz večinske ogroženosti, po bližje ogledal tudi drugo stran medalje. Zato najde prostor v svojem član-

ku za neodgovorne trditve, kakršna je o Slovincih, ki se moramo zahvaliti dvojezičnosti, če pravzaprav ne poznamo brezposelnosti, v isti sapi pa poudarja očiten strah, da bi se morali Italijani učiti slovenščine kot nečesa, kar je kužno. Še bolj kot brezposelnost.

Pa vendar smo za tega časnikarja nov problem, kajti ko v reviji ponatiskuje zgodovinsko preglednico tržaškega razvoja, ne omenja Slovencev do konca druge svetovne vojne, ko je po avtorjevem mnenju prišlo do nacionalističnih zahtev Slovanov nad mestom, ki je branik pred drugačnim svetom. Svetom, ki se začena na kraških obronkih in se konča v Sibiriji, v Vladivostoku, na obalah Tihega oceana. Mogoče bi še celo omenil Černobil, kot posebno otipljivo zlo, če bi ga mogel dovolj zgledno vriniti v vsebino.

Fotografije, ki ilustrirajo tržaško resničnost, so seveda tudi nadvse zgodovne. Ob tistih, ki prikazujejo izredno intelektualne bralce ali kavarniške razpravljalce očitno italijanske narodnosti, se kar čez dve položeni strani razgrinja slika, ki nas kategorizira v nekaterim krogom priljubljen narod »mlekarc in služkinj« — še celo več, barvne priloge spominjajo na tako imenovane znanstvene revije, ki so s prikazom primitivnosti drugih, povzdigovala obrambo lastne rase v času fašistične ere. Pa smo kljub vsej primitivnosti nevarni, nevarni, ker imamo to, kar še sami ne vemo, da imamo: namreč lastnega senatorja v parlamentu, svetovalce na Deželi, svetovalce in odbornike v drugih krajevnih upravah. Mirno lahko tudi zadoščamo vsem svojim potrebam kulturnega ali drugega značaja po svojih stosedeminsedemdesetih organizacijah, ki so jih oživili tudi z državnim in deželnim ekonomskim prispevkom. Pripisujejo nam osem gledališč in dvanajst časopisov in revij (prav gotovo so vštet tudi oni iz Benečije, kjer isti viri pravijo, da sploh ni Slovencev, in pa šolski ciklo-

(dalje na naslednji strani)

LOJZE BREZNIK:

(18)

DNEVNIK (1941-1943)

17. december 1942

A.M.⁽¹⁾

Čudne stvari doživljam te dni sam s seboj. V meni je popoln preobrat. Kaj na primer? Naša kapela se mi zdi, da je oživila.

Včeraj smo bili na vrtu Smerkolj, Ive in Miko. Tu je pogovor nanese tudi na to, da je bil sv. Peter oženjen. Miko se je čudil, pa mu je Smerkolj razložil, da sveto pismo tega ne omenja naravnost, pač pa je to rečeno, da je Kristus ozdravil Petrovo taščo. Potem pa sem mu malo opisal, kako se je to zgodilo, in sicer bolj realistično.

V Kafarnaumu je bilo. Tam je bil Peter priženjen. Bila je sobota, Jezus je v shodnici razlagal sveto pismo in imel nagovor na ljudstvo. Ko je bilo to končano, so šli k Petru. Tašča je bila bolna, pa jo je Jezus ozdravil, da jim je stregla in so jedli. Miku se je namah zdelo to tako življenjsko. Dejal sem mu, da moram prav tako realno vzeti vse nadnaravno, da je isti Jezus v presveti Evharistiji. Smerkolj je brž pripomnil, kako malo imamo vere. Če bi na primer živo verovali, da je Jezus v hostiji, da prav tisti Jezus, ki je ozdravil Petrovo taščo, res biva v naši kapeli, bi bili gotovo eno uro pri njem na obisku. Časih pa komaj čakaš, da greš iz kapele študirat. Vse, kar sem doživljal v sebi še nekaj tednov sem, mi je dozorelo ob tem pogovoru v takšno jasnost in zanesljivost, da sem bil kar

prepojen z veseljem. *Oh, kako lepo je vsaj nekaj trenutkov imeti živo vero!* Ko sem bil potem v kapeli na obisku, nisem vedel, kako bi se obnašal. Zavest, da sem pred živim Bogom in človekom, me je delala zmedenega. Da bi le mogel to vero ohraniti naprej! V meni se sedaj preustvarjajo vsi pojmi, vse predstave so drugačne. Kapela je sedaj najlepši, najljubši prostor v semenišču. Saj v njej prebiva Gospod Jezus, ki je hotel ostati med nami, da bi ga ne pozabili, to pa bi se verjetno zgodilo, če bi po vnebohodu bival samo na desnici Očetovi. Zakaj tega vsi ne verujemo? Za Mikota je bilo nekaj tako novega, bilo je veliko odkritje. Zame je bilo to včeraj tako novo, da sem uvidel, da se Jezusovo bivanje ne da drugače umeti kot realno, resnično, ali pa ga sploh ni, in da to *vsak tako razume* in da je to resnica, ki dirne, ki dá nekaj misliti, ki preobrne posvetno lestvico vrednot.

Kaj naj sedaj počnem, če sem našel Mesijo. Ali naj začnem šepetati po ulici ljudem na uho, kakor šepetajo v Londonu neki sektarci, »Reši svojo dušo«, ali naj jim rečem, da naj gredo v cerkev pozdravit Jezusa in se mu poklonit, ali naj grem in ves svet obvestim o tem odkritju: »Tisti, ki bo prišel sodit svet ob koncu časov, in to s slavo, ob zvoku tromb, tisti prebiva pri nas in v vsakem tabernaklju.« Čudoviti Bog, tako nam je blizu, a kam hitimo ljudje! On, ki je naša sreča — in to je res ali pa je vse razodetje in vsa vera laž — On je zapuščen in pozabljen! In milo bi se mi nasmehnil, kogar bi napotil pred tabernakelj. Kaj naj počnem se-

1) Ave Maria?

KLOPOTEC

stili). V nasprotju s priobčeno sliko smo v tekstu označeni kot ekonomsko dobro preskrbljeni, kajti vsi Slovenci spadamo, po tem zapisu, v srednji sloj podjetniškega in poklicnega meščanstva. Zaradi vsega pa, kar nam obljublja osimski sporazum, smo Slovenci (za tiste, ki morda tega še ne vedo), doživeli občuten demografski porast, v brk onim med nami, ki se hudujejo nad našim biološkim izumiranjem. In kljub vsemu se, packe, Slovenci ne damo prešteti. Še

več: zahtevamo nemogoče stvari. Resnično je marsikatera zahteva prvič napisana v tej reviji!

Tako drugi sonarodnjaki, če ste delavni, se zahvalite le državi, v kateri ste in njeni deželi, v kateri lahko bivate. Že to imejte za poseben blagor in svobodo. Kajti kakor poudarjajo demokratično izvoljeni mestni voditelji, dvojezičnost dejansko že je in povsod že imamo v upravi svoje prevajalce, čeprav odlično obvladamo italijanski jezik, ki se ga med drugim učimo že v šoli. Morebiti pa so prevajalci potrebni le oblastem, da

jim omogočajo branje tiskanih strani naše slovenske duše?

Duše, ki ji je nerazumljivo, zakaj tiskajo, če si deželni odbor za javne lokale tako prizadeva za udobnost in obveščanje turistov v Trstu, obvestila o obveznosti blagajniškega davčnega potrdila le v italijanščini, nemščini, francoščini in angleščini. So morda te turiste prešteli in ugotovili, da se po odstotkih obiska izplača ali pa imajo nas »Slovane« za tako nepismene ali tako premožne, da nam je plačevanje kazni prava malenkost?

daj? Zdi se mi, da tu zapravljam čas, ko se duše pogublajo. Smerkolj mi je pokazal na trideset let skritega življenja Jezusovega, na božjo voljo, da bodi tudi ena sama duša dovolj velika škofija.

19. decembra 1942

Vsem tem želim, da bi šel v Rusijo, da bi širom sveta oznanjal Kristusa, je bil vir moj napuh, samoljubje. To se pravi: sedaj si spoznal resnico, da Kristus res je, da nas je odrešil in sedaj živi med nami v presveti Evharestiji, zato sedaj izrabi to vednost, da boš velik (mislim sem le na veličino) pred Bogom! To so le prazne želje, ki jih je razpihovala tista moja večna težnja, da bi bil velik. Potem pa napačno mislim, da je velik tisti, kdor veliko apostolsko ali sploh vidno, na vidnih mestih in v širokem obsegu dela. To so sanje že zato, ker sem tako len in brez iniciativ, ker samo sanjam, kaj bi bilo lepo, ne naredim pa nič. Samo odlagam načrte, ne da bi jih izvedel. Tudi tisto, da bi v nekakšni vesoljni odgovornosti nosil težo za vse ljudi na svojih ramah, izvira iz moje domišljavosti, ko mislim, da sem edini, ki vem za božjo bližino in veličino, za skrivnost odrešenja. Kaj sedaj? *Ama nesciri et pro nihilo reputari*. Toda ne biti len. Skrito in neopazno živeti, z vso žilavostjo delati, kar je dolžnost in božja volja. Bogu darujem to žrtev skritosti in nepoznanosti, pa z veseljem. Hočem biti majhen, kar v resnici sem. Nič sem bil, pa sem se tolikokrat pogreznil tudi pod nič. Bog je velik, a jaz sem majhen. Prav te dni spoznavam ta svoj nič. Zahvaljen, Gospod, za vse, kar si mi dal te dni!

26. decembra 1942

Res je bilo lepo te dni. Bili so res dnevi miru in veselja. Zakaj dana mi je bila milost vere. Da je Jezus res zgodovinska oseba, da je Bog stopil v zgodovinsko dogajanje tudi kot človek — vse to je torej preprosta resnica. Včasih sem takole o božiču mislil, da je vse to veselje nekoliko narejeno, nekako neutemeljeno in brez osnove v realnih dejstvih, ko pa je vse življenje tako drugačno. Toda zdaj velja: »Kar le moreš, daj v zahvalo, pa bo hvale še premalo!« Kako mi sedaj mrzi tisti napačni mehkobni misticizem, ki sem ga skoraj dve leti uganjal! Tista nezdrava svetobežnost, ki mi je razpihovala samo lenobo in počutnost! Koliko živcev je šlo, oh, tisti skepticizem, ki me je moril! Kje je vzrok? Nečistost! Da, kako globoko sem padel, zgubil vso moškost in bil strahopeten. Ideja o čistosti se mi je te dni večkrat tako močno zaiskrila. Utrnila se je, ko je Mauser govoril ob zaključku prenašanja Marije v dvorani. Tako nekako: čisti bodimo, čist otrok se vedno upa pogledati svoji materi v oči. Mariji bomo živeli, če bomo čisti. Plemeniti in idealni nameni nas vodijo in nikar se ne zbegajmo pred tistimi, ki nas obkladajo s hinavci. Sami so polni gnilobe in razklanosti, pa mislijo, da ne more biti drugačnih ljudi na svetu. Ideal čistosti se da torej uresničiti tudi pri drugih. Jaz pa sem se bal, kakor da je to zame še možno, za druge pa je to tortura.

V slovenska obzorja in čez

Mogoče ne veste, da...

- da je v bližini Prešernove Vrbe — O Vrba, srečna, draga vas domača! — restavracija z nazivom TEXAS...
- da je 20. januarja t.l. na povabilo Evropskega parlamenta v Strasbourgu predaval tamkajšnjim parlamentarcem dr. France Bučar, predstavil pa ga je vodja parlamentarne skupine za jugovzhodno Evropo dr. Otto von Habsburg...
- da inštitut »Jacques Maritain« v Rimu načrtuje v decembru v Trstu simpozij o ekonomiji Vzhodne Evrope, kakor je lansko leto organiziral v Cagliariju simpozij o ekonomiji Zahoda...
- da je Ivan Maček-Matija, nekdanji načelnik OZNE za Slovenijo, prodal ljubljanskemu muzeju za stotine milijonov protestantik...
- da je direktor Francoskega inštituta v Ljubljani Noël Favrelière hotel prirediti v Centru Pompidou v Parizu razstavo o umetnosti v Sloveniji, a da so mu na jugoslovanski ambasadi rekli: »V Franciji nihče ne pozna Slovenije, poznajo le Jugoslavijo«...
- da je Lurd s svojimi 50.000 posteljami postal že drugi hotelski center v Franciji in da bo kmalu prekosil Pariz...
- da se je Jugoslavija z dvema milijardama dolarjev letnega prometa uvrstila med 10 največjih izvoznikov orožja na svetu, da je razstavni prostor orožja v Beogradu postal pravo romarsko mesto za voditelje neuvrščenih držav in da že petina deviznega priliva prihaja od prodaje orožja...
- da bo ob 200-letnici francoske revolucije iz Bastilje vzletel na pot okoli sveta velik balon, ki bo natančna reprodukcija Montgolfierovega, in da se bo ustavil v več prestolnicah, tudi v Ljubljani kot prestolnici Ilirskih provinc...
- da je v arhivu mariborskih zaporov obstajal fascikel o nekem Josipu Brozu, obsojenem, ker da je v Črni pri Kamniku ukradel v cerkvi monštranco in kelih...
- da je bil znani komandant in tudi šef KOSA general Pehaček (nekajkrat je obiskal prireditev v DRAGI) leta 1941 na pobudo KPS že določen za likvidacijo...

Svet je zame drugačen kot za marsikoga. Vera je edini pravi ključ za umevanje sveta in vsega. Bog je, nad Bogom ni nič, Bog vse vodi. Biti moramo novi ljudje. Kristus nam je modrost od Boga. Pot, resnica in življenje. K njemu se zatekaj v dvomih. So stvari, ki jih človeška pamet ne more umeti. Bog je dal vse Mariji v roke. Marija je realna. Dobra Mati in Gospa. — Brezmadežno srce Marijino, bodi moja rešitev! Vse je realno, preprosto — ne stavi si vsega v meglene višine!

9. februarja 1943

Medtem je bilo hudo. Toliko milosti sem prejel v duhovnih vajah, pa mi je hudobni duh vse skvaril. Seveda sem bil sam kriv, ker sem silil, da bi sam obnovil milostno stanje, ki je bilo minilo. Bil sem skrupulozen in glavo mi je hotelo raznesti. Danes sem z živci skoraj pri kraju. Nisem pa vedel, kaj je temu vzrok. Bil sem zbežan in zamišljen. Če sem s kom govoril, sem težko vodil razgovor. Neprestano me je vse motilo. Težila me je bodočnost, kako bom govoril, kako pridikal in delal v KA⁽¹⁾ in spovedoval. Potegnjen sem bil v neke temne sile. Zdelo se mi je, da imam na sebi nešteto duš, ki se ne bodo dale spreobrniti, pa sem odgovoren zanje. Rad sem molil h Kristusu, Mariji, Očetu, angelom, svetnikom, toda bila je neka sila, neki duh, ki me je moril, begal, me delal nemirnega, žalostnega, zaskrbljenega, jemal mi smisel za delo, vsako veselje, da sem druge obsojal. Nad mano je bil pekel. Pačil mi je podobo Jezusa in Marije, me spravljal v dvome, nič nisem mogel presoditi. Le to sem vedel, da sem v strašnem neznosnem stanju. G. spiritual mi je dal knjižico, da sem v njej prebral o razločevanju duhov. To ni od mene, od dobrega Boga tudi ni, torej je od satana. Torej hudobni duhovi so, pekel je. Tembolj je torej Bog in Kristus v presveti Evharestiji. In edini resni problem na svetu je reševanje izpod hudobnih duhov, te oblasti pa se vsak lahko reši. V tej strašni boli sem rekel: Vse drugo je prazno, če namesto Kristusu služiš komu drugemu, končno služiš tem strašnim duhovom, ki te sovražijo. Tedaj sem si rekel: kaj mi mar svet, naj me še tako blatijo, sramote, se mi posmehujejo, vse to ni nič proti temu, kar trpim in kar trpe pogubljeni. Že iz sovraštva do teh zlobnih sil hočem služiti Kristusu in delati za rešenje ljudi izpod teh sil. To je edini problem na svetu. Če ne služiš Bogu, služiš končno satanu. D drugega pa ni. Že zaradi tega se moram oprijeti boljšega. Bog pa je resnica in modrost in veselje in sreča in moj stvarnik in dobrotnik, moj vzgojitelj. Kristus je moj odrešenik izpod oblasti teh temnih sil. Torej se moram njega okleniti z vsem ognjem, vsem življenjem in samo zanj delati. To je za Cerkev, saj on sam nič ne potrebuje. To je za njegovo telo — vernike s hierarhijo. In če trpim, darujem trpljenje iz ljubezni do njega za duše, začeni s svojo, ker sem toliko grešil in je bilo morda tudi iz mene izgnanih sedem nečistih duhov. Potem za duše drugih, posebno pa tistih, ki jih bo dal meni, da jih pripeljem k njemu. Sedaj se moram zanimati samo za te probleme, kako reševati lju-

di, vzgajati se za apostola. Zame je sedaj merodajna sama volja Kristusa, ki pri nas živi in stanuje v kapeli. Kar želi, nam povedo predstojniki in duhovni vodnik, to pa ni tako težko — njegov jarem je sladek, breme lahko. On sam nam pomaga. D drugega pa po dolžnosti ni treba delati. Kar morem v miru napraviti, to Kristus zahteva od mene, kakor je g. spiritual povedal že večkrat. Koga naj še poslušam? Sodil me bo On. Vse drugo je prazno. Torej mirno dnevni red: začeti in končati z molitvijo, prekinjati z vzdihom, zjutraj dober namen, molitve, ki so predpisane. Malo, pa tokrat dobro. Ne se v molitvah zaustavljati. Biti pa moram zmeraj vesel in zadovoljen, miren, veselo razpoložen za delo, ker je to znamenje, da je na delu Sv. Duh. Mislimi samo na Kristusa, ne na ljudi, kar bodo rekli. Kar sem, sem v božjih očeh. Če pa kaj zgrešim, naj mu rečem: Saj veš, da od mene ne moreš drugega pričakovati. Za bodočnost ne skrbeti, tudi ne za domače in vse druge, ker s svojo skrbjo ne morem nič pomagati. Če jih priporočim, bo skrbel zanje Gospod, saj je vse v njegovih rokah. Slika za delo: nazaretska hiša, tiho, mirno, zbrano delajo, Jezus in Jožef v delavnici, Marija v gospodinjsstvu, Jezus in Jožef me učita, jaz sem vajenec. Vera v Jezusa, to je dar milosti, znanje in akcijsko sposobnost pa si moram pridobiti. Jezus je rekel: Če boste v mojem imenu vztrajali, boste spoznali resnico in resnica vas bo osvobodila. Ko grem po ulici in če me obide skušnjava strahu pred svetom, si rečem: v resnici sem eden od bratov, ki smo v Jezusovi službi na tem sektorju, v Sloveniji, tu bomo mi gradili, tu bomo delali. Vodijo nas plemeniti cilji in Jezus je z nami. Če sem v tem poslanstvu zasramovan, sem to rad. Ljudi se ne boj — vsi so samo ljudje. Glej jih kot brate v Kristusu. Glej, to bo tvoj objekt, to bo tvoje polje, vodstvo ljudi, osvajanje duš — *fortiter et suaviter*⁽²⁾. Biti pa moram vedno miren, potrpežljiv. Sem samo orodje, zaradi tega se ne bo svet podrl, če me ne bo. Vse mine, vse preide, Bog sam ostane in Bog mi zado- stuje. *Non deserit, nisi deseratur*⁽³⁾.

24. februarja 1943

Danes je zame velik dan. Realna sprememba. Prej sem bil ne laik ne klerik, sedaj sem klerik, last Gospodova, formalno Gospodu predan. *Dominus pars hereditatis meae*⁽⁴⁾. Za življenje si vzamem tele citate, ki sem jih snoči bral: Če hoče kdo hoditi za menoj, naj se odpove samemu sebi itd. Kdor svoje življenje zaradi mene izgubi, ga bo rešil (torej ne svojih programov, načrtov — božja volja!) Kdor se bo sramoval mene in mojih besed, tega se bo sramoval Sin človekov, kadar pride v svojem, Očetovem in svetih angelov veličastvu... Tako — doba laiških let (mnogo žalostnih!) je za mano. Sedaj pa velja: Nihče, kdor roko položi na plug in se ozira nazaj, ni pripraven za božje kraljestvo.

1) Katoliška akcija.

2) Močno in nežno.

3) Ne zapusti, če ga ne zapustiš.

4) Gospod, moja dediščina.

Alexius

Rimska cerkev praznuje 17. julija sv. Aleksija pričevalca, rimskega plemiča, ki se je odpovedal udobnostim in je živel kot asket v Edesi. Poleg njega časti 12. februarja kijevskega metropolita sv. Aleksija, 17. februarja sv. Aleksija Falconierija, pričevalca in soustanovitelja servitskega reda, in 10. junija sv. Aleksija, škofa v Bitiniji. Ime prihaja iz grškega *Aléxios* in ga razlagajo s pomenom »branilec, pokrovitelj« (TAGLIAVINI I,237).

Ime je izpričano v slov. prostoru proti koncu 15. stoletja: 1498 *Al(l)ex*, vikar v Slavini (KOS II,233), *Alex* (KOS II,230), *Alex Primoschutzsch* (= Primožič), kmet v Štanjelu (KOS II,230), 1499 *Allex Fadiga*, kmet v Malem Brdu (KOS II,262). Ime je v nespremenjeni obliki ohranjeno v priimku *Aleks* (ZSSP Metlika, MB, LJ), verjetno tudi v obliki *Aleksa* (ZSSP LJ) in v patronimiku *Aleksič*, *Alekšič* (ZSSP Dolenjska in Štajerska).

Iz tega svetniškega imena razlaga KOŠTIÁL,562 priimek *Adlešič* (Bela Krajina) in krajevno ime *Adlešiči* ter še priimek *Aleško*, *Oleško* (Koroška): a o tem gl. p.g. *Albertus*.

Ambrosius

Latinsko ime ponavlja grško *Ambrósios* in to sovпада z enakoglasnim pridevnikom s pomenom »nesmrten«. Cerkev praznuje 4. aprila milanskega škofa Ambrosia (330-397) in 7. decembra praznuje njegovo škofovsko posvetitev. Poleg njega časti 5. januarja sv. Ambrosia, meniha v Piacenzi, 20. marca sv. Ambrosia v Sieni, 2. maja sv. Ambrosia, mučenika v Španiji, 16. avgusta sv. Ambrosia, mučenika v Ferentinu, 28. avgusta sv. Ambrosia, škofa v Saintesu, 3. septembra sv. Ambrosia, škofa v Sensu, 16. oktobra sv. Ambrosia, škofa v Cahorsu, in 2. novembra sv. Ambrosia opata (TAGLIAVINI I,420).

Ime je bilo pogostno v Trstu v srednjem veku; med številnimi Tržačani s tem imenom je v več virih med leti 1317 in 1326 omenjen *Ambrosius de Gropada*.

Proti koncu 15. stoletja in ob začetku 16. je ime *Ambros(s)* zelo pogostno na Primorskem, saj ga najdemo med leti 1494 in 1523 osemnajstkrat v Kosovih Urbarjih na Primorskem, enkrat še v obliki 1494 *Ambrosi Kruglitz*, posestnik v Rubijah (KOS II,212). Dvakrat ga najdemo v isti dobi kot patronimični priimek *Ambrožič*: 1498 *Thomas Ambrosschutsch*, mlinar v Bistrici in *Ambrosschutsch*, kmet v Bistrici (KOS II,237). Iz istega leta in vira je tudi priimkovna oblika iz imenskega hipokoristika *Jury Brossynecz*, kmet v Hraščah.

Samo osebno ime se je ohranilo po vsi Sloveniji kot priimek in to v pisanih pisnih oblikah: *Ambož*, *Ambraš*, *Ambros*, *Ambrosch*, *Ambroš*, *Ambrož* (najpogostnejša varianti), *Ambruš*, *Ambruž* (poleg ZSSP še KOŠTIÁL,562 Koroška), *Ambroz* (TS), *Amrož*, *Amruš* (KOŠTIÁL,562 Koroška), *Amrež* (KOŠTIÁL,562 Štajerska), *Anbroš* (ZSSP Dravoglav), *Hambrosch*, *Hambroš*, *Hambrož* (ZSSP MB), *Hambuš* (KOŠTIÁL,562 Koroška), morda tudi *Ameršek* (ZSSP Dolenjska, CE; KOŠTIÁL,562 Štajerska) in *Ameršič* (ZSSP PT).

Enako razširjen je patronimični priimek *Ambrožič*, *Ambrožič* (ZSSP) in *Ambrosig* (Ronchi d/L) oz. poitalijančena oblika *Ambrosi* v briški Dolenji. Priimkovna oblika *Ambroželi* (ZSSP GO) je italijanskega izvira, prav tako je priimek *Ambroset* (TS) furlanski.

Iz osebnega imena je nastal aferetični hipokoristik *Broz*, ki je izpričan v priimkovnih oblikah *Brosch* (ZSSP LJ; TS), *Broz* (ZSSP MB, Tolmin), *Brus* (ZSSP vsa Slovenija; TS), morda *Bross*, *Brossi* (TS). Hipokoristična oblika s formantom *-è* je ohranjena v priimku *Brože* (ZSSP MB). Patronimični priimek se glasi *Brošič* (ZSSP Ilirska Bistrica), *Brozič* (ZSSP Logatec, Črnomelj, Il. Bistrica), *Brožič* (ZSSP Metlika, LJ, Postojna, Il. Bistrica), *Brosic*, *Brosich*, *Brozic*, *Brusich* (TS), *Brussich* (UD, TS). Patronimik iz razširjene pridevniške osnove je *Brozovič* (ZSSP Dolenjska, LJ, Idrija). Morda spada sem tudi hipokoristik s formantom *-ko Bruško* (ZSSP Dravograd).

V toponomastiki srečujemo iste imenske tipe: *Ambrož pod Krvavcem* (KR), *Ambrož* je še ime petim zaselkom na levem bregu Drave, na Pohorju, na Štajerskem, pri Škofji Loki in na Dolenjskem (ATLAS,39/A1, 39/A2, 87/B2, 104/B3, 131/A1); *Ambrús* pri Grosupljem (ATLAS,168/B2), v manjšalni obliki *Ambrošek* na Kozjaku (ATLAS,41/B1), s patronimičnim formantom *Ambrožič* v dolini Reke (ATLAS,181/A3), v sestavljenih imenih *Ambruževa Graba* v Prekmurju (ATLAS,8/A2) in gora *Ambrožev hrib* pri Ivančni Gorici (ATLAS,150/A2). V ATLASU pa ne zasledim imen zaselkov *Ambróži* v Marinčkah (LJ), *Brus* v briškem Vedrijanu, *Brusov grič* v Róvtah in *Brúsovše* pri Idriji (KLS I).

Anastasius, -ia

Izrazito krščansko ime izvira iz grškega izraza *anástasis* »vstajenje«, s katero grški evangeliji označujejo Kristovo vstajenje. Cerkev praznuje 20. maja sv. Anastazija, škofa v Brescii, in časti še 9. januarja sv. Anastazija, mučenika v Antiokii, 11. januarja sv. Anastazija pri gori Soratte, 22. januarja sv. Anastazija Mugundat, mučenika, 21. aprila sv. Anastazija, škofa v Antiokii, 11. maja sv. Anastazija, mučenika v Camerinu, 30. maja sv. Anastazija, škofa v Pavii, 14. junija sv. Anastazija duhovnika, mučenika v Córdobi, 29. junija sv. Anastazija, mučenika v Argentonu, 13. avgusta dva sv. Anastazija, mučenika v Konstantinoplu, 17. avgusta sv. Anastazija, škofa v Terniju, 21. avgusta sv. Anastazija Cornicularija, 7. septembra sv. Anastazija, mučenika v Ogleju, 11. oktobra sv. Anastazija mučenika, 8. septembra sv. Anastazija drugega, papeža, 5. decembra sv. Anastazija mučenika, 19. decembra sv. Anastazija, mučenika v Nikomediji, 19. decembra sv. Anastazija prvega, papeža, 21. decembra sv. Anastazija, škofa in mučenika v Antiokii, ter še svetnice: 15. aprila Anastazijo, mučenko v Rimu, 28. oktobra Veliko sv. Anastazijo, devico in mučenko v Rimu, in 25. decembra sv. Anastazijo, mučenko na otoku Palmaria (TAGLIAVINI I,161).

Samo dva patronimična ali metronimična priimka se navezuje na hipokoristične oblike iz teh svetniških imen: *Stazič* (ZSSP LJ) in *Nastič* (ZSSP Postojna).

Andreas

Ime apostola Andreja je grško in se glasi *Andréas*: verjetno je hipokoristik sprva sestavljenega imena z osnovo *andr-* »mož, možat« v prvem delu. Cerkev praznuje apostola 9. maja in 30. novembra, poleg njega časti še vrsto svetnikov s tem imenom in sicer 6. januarja in 4. februarja sv. Andreja Corsinija, karmelitanca in škofa v Fiesolah, 26.

februarja sv. Andreja, škofa v Firenzah, 13. maja sv. Andreja Huberta Fourneta v La Puii, 15. maja sv. Andreja, mučenika v Lampsaku, 16. maja sv. Andreja Bobola, misijonarja in mučenika, 19. avgusta sv. Andreja, mučenika v Kilikiji, 29. julija sv. Andreja, mučenika v Konstantinopolju, 16. novembra blaženega Andreja Kima, mučenika v Koreji, 23. septembra sv. Andreja, mučenika v Afriki, 10. novembra sv. Andreja Avellina v Neaplju, 28. novembra drugega sv. Andreja, mučenika v Konstantinopolju, 30. decembra blaženega Andreja Faulhaberja; v Rinnu na Tirolskem častijo 12. julija še sv. Andreja iz Rinna, tega češčenja pa rimska cerkev ne priznava (TAGLIAVINI I,409).

Ime srečujemo pogostoma v poznem srednjem veku na slovenskem Zahodu v oblikah *An(n)dre*, *An(n)drea*, *Andreas*, *An(n)drey* (KOS) in je ok. 1400 že postalo priimek: *Jacob Andres*, kmet v Zalogu (KOS II,200), patronimični priimek z dvojnimi formantom *-čič* ali rajši priimek s formantom *-ščúk*, ki je doma na srednjem slovenskem Zahodu, srečamo 1498 *Macheo Andreytschutsch*, kmet v Narinu (KOS II,245).

V srednjeveškem Trstu je ime zelo pogostno in je zapisano z latinskimi oblikami *Andrea*, *Andreas*, le enkrat z afretičnim hipokoristikom 1318 *ab Drea Pelegrini* (CAP Q,c.36r.); pogostoma srečamo iz tega imena izvedene oblike, ki so tipične za furlanščino in italijanščino, enkrat tudi 1354 *Anderlinus de Marpurgo brentarius* (BM) in še pozneje 1575 *Anderle Bodetz* (TAMARO C); nemški formant *-lin* (danes *-lein*), *-le* srečamo neredkokdaj tudi pri slov. nosilcih (in ga bomo zato srečali tudi pri slov. priimkih); *Anderlin* iz Maribora je bil po poklicu izdelovalec brent in to je bil poklic, ki so mu v srednjeveškem Trstu stregli le Slovenci; da je bil *Anderle* Slovenec, izpričuje sam priimek.

Med zelo številnimi slov. priimki, ki izhajajo iz tega svetniškega imena, jih mnogo le ponavlja samo ime, vendar v pisanih oblikah, ki jih poznamo že iz srednjeveških zapisov, in še in še. Najpreprostejša, morda najstarejša med njimi, je videti oblika *Andrē*, ki jo danes izpričujejo priimki *Andre* (ZSSP MB; KOŠTIÁL,562 Koroška), *Andree* (ZSSP LJ; TS); v zvezi s priimkovnimi oblikami, kakršna je zadnja, je treba povedati, da tuj videz ne izdaja vedno tujega porekla priimka, a skriva pogostoma le tako imenovano iskanje četrtine plemenitosti. Danes običajna imenska oblika *Andrej* je nastala iz prejšnje s pogostnim slov. imenskim formantom *-j* in jo ponavlja priimek *Andrej* (ZSSP Laško; MB; KOŠTIÁL,562 Koroška). Z drugim formantom je nastala ljudska imenska oblika *Andráž*, ki jo spoznamo v priimkovnih oblikah *Andraš*, *Andraž* (ZSSP Štajerska), *Andreasch* (ZSSP MB), *Andraš* (KOŠTIÁL,562 Koroška), *Andreas*, *Andrejaš* (ZSSP Dolenjska), *Andrejaž* (ZSSP MS, Slovenj Gradec), *Andres* (ZSSP KR, NM, LJ), *Andrež* (ZSSP MS), *Andrijaš*, *Andrijaž* (ZSSP Krško). Morda spada v to skupino tudi *Andrajs* (ZSSP LJ).

Sledi skupina priimkov z manjšalnimi formanti: vsi taki priimki imajo prvotno patronimični pomen. *Andrč* (ZSSP Tolmin), *Andreč*, *Andreič*, *Andreč* (ZSSP MS), *Andrejak* (ZSSP MS, LJ; KOŠTIÁL,562 Dolenjska), *Andrejek* (ZSSP MS, MB), *Andrejka* (ZSSP Kamnik, LJ), *Andrejc* (KOŠTIÁL,562 Štajerska), *Andrejic* (TS). Patronimiki z izrazitimi formanti *-ič*, *-šič* ipd. so *Andrašič* (ZSSP KR, Logatec, PT, Litija, LJ, MB), *Andražič* (ZSSP MB), *Andrejasič* (ZSSP GO, Sežana), *Andrejašič* (ZSSP KR, LJ, Sl. Konjice, Sežana), najpogostnejši te vrste je *Andrejčič* (ZSSP vsa Slovenija), *Andreješič* (ZSSP Postojna), *Andrijašič* (ZSSP Sežana), *Andreasič*, *Andreassich*, *Andreiasic*, *Andrejasic* (TS), *Andrijasič* (ZSSP Sežana), *Andrešič* (KOŠTIÁL,562

Koroška). Iz razširjene pridevniške osnove (morda spada sem tudi *Andrejev* v LJ, če ni tujega izvira) imamo še *Andrejevec* in *Andrejevič* (ZSSP Gornji Grad), *Andrejovec* (ZSSP Gornji Grad; KOŠTIÁL,562 Koroška).

Iz imenske oblike z nemškim formantom *-lin*, *-le* so nastali nekateri priimki na Dolenjskem in Štajerskem: patronimični *Andrič* (ZSSP Litija, Konjice), *Anderlič* (KOŠTIÁL,562 Štajerska), *Andrlík* in *Adrlík* (ZSSP MB) ter z večalnim formantom *-uh* *Andrluh* (ZSSP Šmarje), *Andreluh* (ZSSP Laško).

Redkejši so nekateri priimki, ki so izpeljani iz osnove *Andre-* ali *Andrej-* z drugimi slov. formanti: *Andrejcova* (ZSSP Tolmin), *Andrejšek* (ZSSP MB), *Andrenich* (ZSSP Šmarje), *Andrenšek* (ZSSP Šmarje, CE), *Andrevšek* (ZSSP Šmarje), *Andrejkovič* (ZSSP MB), *Androjna* (ZSSP KR, Krško, Laško, MB, LJ; KOŠTIÁL,562 Dolenjska), z narečno izgovarjavo *Androja* (ZSSP Dolenjska), *Andrejna* (KOŠTIÁL,562 Primorska), *Ondronšek* (ZSSP MB).

Pri razmeroma številni skupini priimkov moramo izhajati iz osnove *Andri-*, ki jo lahko razlagamo na različne načine, med katerimi moramo upoštevati tudi izvir iz drugih jezikov: *Andric*, *Andrič* (ZSSP Dravograd, MS, verjetno prvotno *Andrič*), *Andritz* (ZSSP Dravograd), *Andrihar* (ZSSP Krško), *Andrijanič* (ZSSP NM), *Andrinek* in *Adrinek* (ZSSP Štajerska in LJ), *Andrijcic* (TS).

Preostajajo priimki, ki so ohranili italijansko obliko: *Andretto* (ZSSP Radovljica, LJ), *Andrenzi* (ZSSP KR), *Andrijani* (ZSSP Laško), *Andrioli* (ZSSP Kamnik, Kočevje). In končno moramo omeniti še tujega ali hibridnega *Andrijanov* (ZSSP LJ).

Pod fašizmom so v Trzinu poitalijančili *Andreisciuch* v *Andreuzzi* (PIZZAGALLI I,165), v Trstu pa *Andrejasic* v *Andreassi*, *Andreicic* in *Andreicig* v *Andrei*, *Andreicich* v *Andreucci*, *Andreiscinch* v *Andreuzzi*, *Andretic* in *Andretich* v *Andretti*, *Andrianich* v *Andriani* in *Adriani*, *Andric* in *Andrich* v *Andri*, *Andronja* v *Andronia* (PIZZAGALLI,127 in 178).

Zaradi razširjenega češčenja priljubljenega apostola in pogostnosti osebnega imena in priimka je Andrejevo ime prisotno v številnih krajevnih imenih začeni z onimi, ki ponavljajo v učeni ali ljudski obliki svetnikovo ime: *Sv. Andrej na Kônci* (danes *Andrej nad Zmincem*) pri Škofji Loki, *Sv. Andrej na Dôlah* pri Krasah (Domžale), *Sv. Andrej* pri Sôpotah (Šmarje pri Jelšah) in še osem zaselkov z enakim imenom na Jezerskem, pri Podčetrtku, na Dolenjskem, pri Postojni in v Merčah (Sežana) pa še pri Kravarju v dolini Kôzice; z imenom brez svetniškega pridevka *Andrej* še trije zaselki pri Prevaljah, Čepovanu in Logatcu; *Št. Andraž* (*St. Andrā*) v Lavantski dolini na Koroškem, *Sv. Andraž* pri Velenju (danes *Andraž nad Polzelo*), 1499 *Sand Andre*, danes Gorenje Otave pri Sv. Vidu nad Cerknico (KOS II,263), 1398 *Sand Andre*, *Sand Adre* (KOS II,126 in 127), 1523 *Sannd Anndres* (KOS II,153), *Sannd Anndre* (KOS II,162), danes *Štandrež* pri Gorici (it. *S. Andrea*); *Štandrež* je po ATLASU tudi ime za zaselek pri Arbeču v Nadiški dolini; KOŠTIÁL,562 omenja še *Štandroš* na Koroškem, ki verjetno sovпада z omenjenim krajem v Lavantski dolini, in *Andrejc* na Ogrskem; svetniško ali osebno ime v pridevniški obliki se pojavlja v sestavljenih imenih *Andrejev dom na Slemenu* (ATLAS,62/B2), *Andrejev grič* pri Logatcu (ATLAS,144/A3); v izpeljankah z različnimi formanti *Andrejač*, zaselek pri Godoviču (ATLAS,143/B2), dva zaselka z imenom *Andrejc* pri Slovenjem Gradcu in Podbrdu (ATLAS,63/B1, 102/B2) in v množinski obliki *Andrejci* pri MS (ATLAS,21/B1), ime zaselka *Andrejče* pri Velikih Laščah

(ATLAS,166/A2) in drugo enakoglasno ime pri Cerknici, ki je doma v KLS in ne v ATLASU, zaselek *Andrejček* pri Čepovanu (ATLAS,121/A2), *Andrejevec* pri Dolskem (LJ; ATLAS,128/B2), *Andrejnik* pri Dravogradu (ATLAS,37/A1), *Andrenci* v Slovenskih Goricah (ATLAS,44/B2) in iz njega izpeljano vodno ime *Andrenski potok* (ATLAS,44/B3) ter gorski imeni *Mali Andrenšak* in *Veki Andrenšak*, ki sta doma v KLS, ampak ju ATLAS ne pozna. Slednji ne pozna niti *Andrejevice*, desnega pritoka Gostince-Save. Z večalnim formantom *-uh* se osebno ime pojavlja v imenu zaselka *Andruh* pri Ravnah na Koroškem, z istim formantom na osnovno, razširjeno z nemškim imenskim formantom *-lin* ali *-le*, v imenu zaselka *Anderluh* pri Celju. Še ime zaselka s furlanskim imenskim formantom *-ut* se je prikradlo na Tolminsko v obliki *Andrejut* (ATLAS,100/B2). Končno najdemo le v mikrotoponomastiki aferetično hipokoristično obliko osebnega imena *Drejc* pri dveh zaselkih pri Polzeli (v bližini omenjenega Andraža nad Polzelo) in na desnem bregu Soče med Kobaridom in Tolminom. Oprezni moramo biti, ko razlagamo krajevno ime *Drejan* (it. *Reant*) pri Mažerolah na skrajnem vzhodu terskega narečnega območja in iz njega izpeljano vodno ime *Drejanski potok* (it. *Chiario di Torreano*), pri katerih moramo računati na toponimično polimorfijo in na križane kalke, saj sklop teh imen zahteva razpravo zase. In enako oprezen želimo biti, ko se dotaknem imena zaselka *Andres* pri Celovcu, ki ga ATLAS navaja le v nemški obliki. Vendar lahko tiči za njimi tudi naše svetniško ime.

Angelus

Cerkev praznuje 2. oktobra sv. Angele varuhe, a časti 6. februarja blaženega Angela iz Furcija, 14. februarja blaženega Angela iz Gualda, 12. aprila blaženega Angela iz Chivassa, 5. maja sv. Angela, mučenika v Licati, 15. junija sv. Angela Clarena, 10. oktobra sv. Angela, mučenika v Ceuti, in 30. oktobra blaženega Angela iz Atrija. Latinski izraz *angelus* ponavlja grškega *ángelos* in vse kaže, da je prišel z Vzhoda. Pomeni »sla« (TAGLIAVINI I,336).

Ime je odsotno v dosegljivi slov. srednjeveški dokumentaciji in je izjemno redko tudi v srednjeveškem Trstu, pač pa je bilo zelo razširjeno v Venetu v ljudski obliki *Anzolo*. Redkokateri slov. priimek ponavlja ime ali mu doda patronimični formant: *Angel* (ZSSP PT, MB), *Angelo* (ZSSP Krško), *Angelič* (ZSSP MB). Italijanski izvir izkazuje priimek *Angelo* (ZSSP Dravograd, LJ).

Ime je pustilo redke sledove tudi v toponomastiki: *Angelska gora* je ime zaselka pri Predmeji (ATLAS,142/A2).

Anna

Latinsko ime *Anna* in grško *Ánna* ponavljata hebraično *Hannáh* »Bog se je usmilil, Bog je podelil milost«. To ime so nosili mati preroka Samuela in prerokinja, ki je živel za Jezusovega rojstva; enakoglasno moško ime je nosil judovski duhovnik za Jezusa. Nikjer v evangelijih ni omenjeno ime matere Marije Device, pač pa ga prinašajo apokrif. Cerkev praznuje 26. julija sv. Ano, mater Brezmadežne, in časti še 9. februarja Ano Katarino Emmerich, 26. marca sv. mučenico Ano, 9. junija blaženo Anno Mario Tai-gi, 13. junija sv. vdovo Ano, 23. julija sv. devico Ano, 1.

septembra sv. Ano, jeruzalemsko prerokinjo, in 6. septembra sv. Ano, devico v Toulousu (TAGLIAVINI I,248).

Edina omemba tega imena, kar sem jih našel v srednjem veku, velja slov. manjšalni obliki Anica: 1377 *Anica relicta quondam Ivorich de castrum Goricie* (KOS GOR).

Po svetnici nosi ime 24 krajev v slovenskem prostoru, ki jih registrira ATLAS: 23 pod imenom *Sv. Ana* od zaselka pri Prapotnem (GO) do Prekmurja, od mežiške Koroške do Dolenjske, en sam kraj je registriran z imenom *Št. Ana* (*St. Anna*) pri Vrbskem jezeru. Toda ime *Sv. Ana* na Ljubelju je — očitno kakor večina drugih — le knjižni stereotip, ki ga ime *Šentanska dolina* za pokrajino pod Ljubeljem izpričuje v živi ljudski obliki. Bezljaj izvaja iz moškega hipokoristika **Anko*, ki mu »je osnova verjetno krščanski antroponim *Ana*« (SVI I,37), vodno ime *Ankova* desnega pritoka Jezernice-Kokre na Jezerskem, ime naselja *Anovec* pri Krškem, in ime naselja *Anhovo* (1523 *Anichaw* KOS II,184; morda po posredovanju nemškega imena *Anninghofen*). V zvezi z vodnim imenom *Ankova* pri Jezerskem navaja ATLAS,59/A2 in A3 še *Ankova slapova* in ime zaselka *Anko*: *Ankova* je torej očitno pridevniška oblika, ime zaselka potrjuje pravilnost Bezlajeve domneve. Dodati je še ime dveh vrhov *Anski vrh* pri Slovenjem Gradcu in pri Celju (ATLAS,37/B2, 112/B1).

Antonius

Slovenci častimo posebno dva svetnika s tem imenom: sv. Antona opata, ki je živel med 3. in 4. stol. v Tebaidi in ga cerkev praznuje 17. januarja, in Protugalca sv. Antona, duhovnika minoritskega reda, spovednika in doktorja cerkve v Padovi, ki ga cerkev praznuje 13. junija. Poleg njiju časti cerkev 9. januarja sv. Antona, mučenika v Antiokiji, 17. januarja blaženega Antona, meniha v Rimu, 12. februarja sv. Antona, patrijarha v Konstantinoplu, 14. februarja sv. Antona, mučenika v Aleksandriji, 16. marca sv. Antona Daniela, mučenika v Kanadi, 5. julija sv. Antona M. Zaccaria v Cremoni, 23. septembra sv. Antona, mučenika v Afriki, in 28. decembra sv. Antona, meniha.

Latinsko ime *Antonius* je bržkone etruščanskega izvira in njegov pomen ni jasen. V času renesanse so ga neutemeljeno razlagali iz grškega apelativa *ánthos* »cvet« in ga zato še danes v marsikaterem jeziku pišejo s *h*, na pr. angl. *Anthony* (TAGLIAVINI I,18).

Antona padovanskega so Slovenci s skrajnega zahoda lahko spoznali, ko se je menda v letu 1229 mudil v Gumi-nu. Njegovo ime je postalo izredno priljubljeno in ga srečamo zgodaj v številnih oblikah: brez latinske končnice *-us* (Antonij?) 1498 *Anthoni*, kmet v Vrbici (KOS II,224), *Anthoni*, župan v Lokavcu (KOS II,182), (navajamo le po eno ime v vsaki pisni obliki), in brez končnega *-i* v obliki *Antón*, ki velja danes za knjižno: 1499 *Anton Marella*, kmet v Porečah (KOS II,251 in 252); KOŠTIÁL,563, navaja priimek *Anton* na Gorenjskem. Že zgodaj so nastale številne aferetične hipokoristične oblike 1523 *Thoni Slokhar* v Lokavcu (KOS II,183), ki je v istem dokumentu zapisan tudi z drugo hipokoristično imensko obliko *Tonich Sloker*; s skupino *-ch* je v tem primeru, po nemški šegi, zapisan naš *-h* in o ti izgovarjavi se lahko prepričamo pri številnih zapisih, v katerih beremo 1459 *Jacob, sin Tonicha zenarola s Zergneu* (ČERNJEJSKI RKP,št.61), 1494 *Tonih Schenicz*, kmet v Praprotnem (KOS II,211); danes mrtva pripona *-ih*, *-iha* (BAJEC I,97§174) je nekoč služila tudi za tvorbo oseb-

nih imen oz. njihovih hipokorističnih oblik (na pr. Pavliha), danes živijo take oblike le na skrajnem zahodu (pri Terjanah je slišati le *Tónih*) ali v priimkih: *Tonih* (ZSSP LJ). V več zapisih srečamo tudi hipokoristično obliko na -i: *Toni* (ZSSP Kamnik, Dol. Lendava, LJ; po KOŠTIÁL,563 tudi Dolenjska), *Tonij*, *Tony* (ZSSP LJ). Za njimi je omeniti imenske oblike na -ec, ki imajo sprva manjšalni pomen, a postanejo v praksi patronimični priimki: *Tonc* (ZSSP LJ, Il. Bistrica), *Antonec* (KOŠTIÁL,563 Gorenjska), medtem ko se knjižni -ec spremeni v -ac v Benečiji in severni Istri: *Antonac* (ZSSP PT, MB, Il. Bistrica), *Antonaz* (SPZM Tržič, UD; TS, Dolina).

Mnogo bolj razširjena je pripona -ič, ki služi prej kot manjšalnica, a zatem dobi pomen patronimičnega priimka: 1494 *Tonicz Schnicz* (KOS II,122) je istoveten s prej omenjenim *Tonih Schenicz* v istem dokumentu in ta primer nam izpričuje prvotno rabo osebnega imena na -ič *Tonič*; priimek se z moderno vokalno redukcijo glasi danes *Tonc* (ZSSP KR). Patronimični priimki so številni začeni s celo imensko obliko: *Antonič* (ZSSP vsa Slovenija), *Antonic* (TS, Nabrežina), *Antonich* (TS), KOŠTIÁL,563 *Tonič*, Št. V našem primeru je pogostnejša patronimična oblika na -ič, izvedena iz manjšalne imenske oblike (ali iz priimka) na -ec: *Antončič* (ZSSP Primorska, Dolenjska, Štajerska; po KOŠTIÁL,563, tudi Notranjska), *Antoncich*, *Antoncič* (SPZM Tržič; TS), *Tončič* (ZSSP Kamnik, Primorska, Dolenjska, Štajerska), *Toncic* (TS), *Toncig* (SPZM Tržič, Terzo d'Aquileia), *Toncich* (SPZM Tržič; TS, Milje), *Tonzig* (SPZM GO).

Na podoben način je nastal na slovenskem zahodu dvojni patronimik na -šič: *Antonsig* (SPZM Campolongo al Torre; PIZZAGALLI,165 Tržič, kjer so priimek poitalijančili v *Antoni*).

Hipokoristik *Tone*, ki je nastal s pripono -e za mlada bitja in zastopa danes najbogatejšo kategorijo moških ljudskih imen, je postal priimek (ZSSP Slovenj Gradec, Il. Bistrica), ob njem je omeniti ljudsko obliko na -ej, značilno za Koroško in del Gorenjske, ki se je ohranila z dodatno manjšalno pripono v priimkih *Tonejc* (ZSSP KR, Radovljica, LJ, PT), *Tonejec* (ZSSP Radovljica).

Priimkovne oblike na -in razlagamo lahko na več načinov in, ne da bi poznali zgodovine rodov, ki jih nosijo, se bomo razlagi rajši odpovedali: *Antonin* (ZSSP Kamnik), *Tonin* (ZSSP Kamnik, LJ). Naj omenimo brez razlage še nekaj manj pogostnih izvedenih priimkovnih oblik, ki jih beremo v ZSSP: *Tončnik* (Slovenj Gradec, LJ), *Tonik* (LJ), *Tonjko* (Dolenjska, CE), KOŠTIÁL,563 *Tonko* (Št.) in *Tunko* (Laško), *Tonkli* (KR, LJ, Konjice, GO, Tolmin), *Tonkovič* (Dolenjska, LJ, Postojna), *Tonzelj* (Kamnik), *Tunšek* (LJ). Pri nekaterih teh imen je seveda možno, da jih pripišemo sv. Antonu brez zadostne utemeljitve, kakor se nam zdi, da je priimek *Tuniž* (GO) morda furlanskega izvira, prim. priimek *Tunis*, *Tunisi* v vzhodni Furlaniji v okolici Cente.

V osrednji Sloveniji niso redke italijanske priimkovne oblike iz tega hagionima: *Antonelli* (LJ), *Tonino* (GO), *Toniutti* (Slovenj Gradec), *Tonioli* (LJ), *Tonizzo* (LJ), *Tonnizzo* (Krško), v glavnem furlanskega izvira.

Pri priimku *Tonsig* (SPZM Tržič in okolica), *Tonsigh* (SPZM UD, PN) menimo, da obstaja majhna verjetnost, da ga lahko pripišemo Antonu, saj ta grafija skriva verjetneje posebno v Brdih zelo pogosten priimek *Tomšič*, ki spada k sv. Tomažu.

Pod fašizmom so na Tržaškem poitalijančili priimek *Antonig* v *Antoni* (PIZZAGALLI,118).

Številne priimkovne oblike so videti vezane na madžarsko imensko obliko *Antal* (ZSSP Dolnja Lendava, MS): *Antalič* (ZSSP MS), a njihova večina izhaja iz osnove *Antol-*, pri kateri moramo računati na interferenco ali, morda, na samostojno slovensko disimilacijo $n - n \rightarrow n - l$: *Antolič* se namreč širi s Prekmurja do Dolenjske (ZSSP, primer v GO kaže na imigracijo), *Antoličič* (ZSSP MB), *Antolin* (ZSSP od Dolnje Lendave do Dolenjske, primer v LJ kaže na imigracijo), *Antolinc* (ZSSP Kamnik, CE, Šmarje, Dravograd). Pri priimku *Antalovič*, *Antolovič* (in morda še pri katerem od navedenih) imamo verjetneje opraviti z imigracijo z vzhoda.

Pri dveh redkih priimkih imamo opraviti z apokopiranim hipokoristikom z dodatnim slovenskim formantom: *Antaj* (ZSSP LJ), *Antoš* (ZSSP Šmarje).

Enako razvejeno in pisano je tudi stanje v toponomastiki. Po svetniku nosi ime *Sv. Anton* pri Kopru (danes *Pri-dvor*) in še 15 zaselkov od Trbiža do Prekmurja, od avstrijske Koroške do Dolenjske (ATLAS...) in še z determinativom *Sv. Anton na Pohorju* (ATLAS,38/B2). V primeru zaselka pri Čaneboli, ki ga ATLAS 98/A2 navaja s hibridno imensko obliko *Sv. Antonio*, ne razpolagam s točno krajevno rabo in izreko, a na terskem območju pravijo svetniku *svéti Santónih* s hibridno reduplikacijo svetniškega pridevka (MERKŮ, Ljudsko izročilo Slovencev v Italiji, Trst 1976, str.348) in tako ali podobno je verjetno tudi v tem primeru. Osebnost ime je izpričano tudi v gorskem imenu *Antonova gora* na Dolenjskem (ATLAS,151/A1) in v vodnem imenu *Antonski graben* na Pohorju (ATLAS,38/B2).

Pri poimenovanju manjših zaselkov se ime pojavlja največkrat v aferetični hipokoristični obliki z dodanim imenskim formantom: *Tonač* na Štajerskem (ATLAS,64/B3, 89/A2), *Tonc* na Primorskem in Koroškem (ATLAS,77/B1, 121/B1; 63/A3), *Tonček* od Primorske do Savinje (ATLAS,87/B1, 101/B3, 104/B2, 124/A2) in *Tončkova koča* pri Begunjah (ATLAS,56/B3), *Tončik* pri Slovenskih Konjicah (ATLAS,92/B3), *Tončk* na Gorenjskem in Dolenjskem (ATLAS,104/A2, 128/B2) in *Tončkov dom* na Lisci (ATLAS,133/A2), *Tončman* pri Litiji (ATLAS,129/A2), *Tone* pri Ravnah in Logatcu (ATLAS,63/B2, 144/A1), *Toni* v Mežiški Koroški in na Uršlji gori (ATLAS,38/B1, 62/B1), *Tonšic* pri Cerknem (ATLAS,103/A3) in *Tonšnik* na Štajerskem (ATLAS,65/B3). K tem imenom dodajemo še iz pridevniške osnove izpeljanega *Tonawitz* pri Spielfeldu na avstrijskem Štajerskem (ATLAS,16/B1).

Med Nadiževci lahko navajam hišna imena *Toncín* v Matajurju (ZUANELLA NAP-2 1920 *Andrej Tonzin*), *Tuónič(eva)* v Starmici, *Ta-par Tonšícje* na Tarčmunu, v Ukvah še *Tónčnja*.

Redko žensko hipokoristično obliko osebnega imena berem v ZUANELLA NAP-2: 1891 *teluo ranze Toninaze Catonazini* z rodovine Zetove v Matajurju.

Apollonia, -us

Že v davnini je v Rimu obstajalo osebno ime *Aplonius*, *Apolonius*, ki se je pod vplivom grške kulture spremenilo v *Apollonius* po zgledu grškega *Apollónios* in ženske imenske oblike *Apollónia*, ti dve imeni pa sta v zvezi z imenom božanstva *Apóllon*. Kljub poganskemu izviru sta se obe imenski obliki zelo razširili v krščanskem svetu posebno zaradi češčenja mučenke *Apollónie* (tako po latinsko, verjetneje *Apollonie*) iz egiptovske Aleksandrije, ki je umrla

Sprememba jugoslovanske ustave

V zvezi s spremembami ustave v Jugoslaviji smo postavili vprašanje **dr. Francetu Bučarju**, temeljitemu poznavalcu političnih sistemov in še posebej jugoslovanskega, naj našim bralcem razloži, zakaj sedanje ustavne spremembe. Odgovoril nam je takole:

Zakaj spremembe?

Znano je, da se ustave realsocialističnih dežel pogosto menjajo. Jugoslovanska še posebno. To ni slučajno.

Ustave demokratičnih meščanskih držav vsebujejo samo temeljna načela, predvsem pa določbe o človekovih pravicah in svoboščinah, ki naj jih ustava zaščiti in v katere ni moč posegati niti z zakoni, struktura oblasti, pa naj bo organizirana tako, da v prvi vrsti ščiti te pravice in svoboščine. Sicer pa naj se državljanji v okviru tako zaščitene pravic sami povezujejo, sami udeležujejo in sami ustvarjajo ter zadovoljujejo svoje potrebe in koristi. (T.i. načelo samo-regulacije). Vse je dovoljeno, kar ni posebej prepovedano. Zato so te ustave sorazmerno kratke in trajajo dolga obdobja.

Ustave realsocialističnih držav izhajajo iz povsem nasprotnega stališča. Vse življenje, od političnega, kulturnega, socialnega do gospodarskega je točno urejeno, vodi in usmerja pa naj ga komunistična partija. (Načelo zunajsistemske regulacije). Zato so te ustave izredno podrobne, dolgovezne, ker temelje v bistvu na domnevi, da je dovoljeno le tisto in tako, kot je določeno s predpisi. Predvsem pa kratkega veka. Čim se razmere v okolju tako spremenijo, da je treba nanje odgovarjati na nov, drugačen način, je treba spremeniti ustavo. Sposobnost prilagajanja spremembam je zato v teh deželah izredno majhna.

Potreba po spremembah sedanje jugoslovanske ustave je nastala predvsem zato, ker splošna družbena kriza, gospodarska, ideološka in zlasti tudi moralna, terja novih odgovorov. Te pa sedanja ustava ne omogoča. Torej je treba spremeniti ustavo, če se hoče država prilagoditi novo nastalim razmeram. Še zlasti, ker ima jugoslovanska kriza poleg svojih posebnosti tudi splošne izvore, ki so se pokazali v vsem t.i. socialističnem taboru. Kar vse povrsti so te države v krizi: gospodarsko so dokaj neuspešne, tehnološko zaostajajo.

Odgovor, kako priti iz krize, se bo odrazil v novi ustavi oz. spremenjeni in dopolnjeni ustavi.

O tem potrebnem odgovoru pa v Jugoslaviji ni soglasja, zato tudi ne o predlaganih ustavnih spremembah.

Odgovor je najprej odvisen od tega, kaj smatramo kot vzrok za nastalo krizo. V načelu sta možna dva v bistvu različna pogleda:

— zamisel komunistične družbene ureditve ni vprašljiva; kriza je nastala zato, ker pri njenem izvajanju nismo bili dosledni, zato je vse nekako zvedenelo, nastala je splošna zmeda, vsak vleče na svojo stran, zakoni se ne spoštujejo, torej ni mogoče doseči ciljev, ki jih postavlja komunistični projekt; ali pa

— potreben je ponoven razmislek o samem pristopu k ustvarjanju nove socialistične ureditve. Ali nismo zašli v krizo prav zato, ker smo mislili, da lahko gospodarstvo urejamo neglede na ekonomske zakonitosti, da lahko s pravnimi ukrepi zamenjamo trg. In če je tako, moramo priznati trg, z vsemi posledicami, ki iz tega izhajajo.

To sta dva pogleda, ki vodita do dveh povsem različnih zamisli, ne samo kako priti iz sedanje krize, ampak sploh kako urediti družbo.

— Prvi terja dosledno vrnitev k leninističnemu boljševiškem modelu. Zato: utrditi vodilno vlogo partije, okrepiti centralizem, družbo urejati v glavnem na administrativen način, čim bolj se opreti na delavski razred, na delavce v materialni proizvodnji, zbrisati delitev družbe po narodnostnih prerezi in zaostri disciplino.

— Drugi nas v končni posledici vodi v socialno demokracijo. Čim pristanemo na trg z njegovimi zakonitostmi, smo s tem v bistvu pristali tudi na politično svobodo, sprejeli načelo samoregulacije kot osnovo družbenega življenja, s tem pa tudi preureditev Jugoslavije v demokratično skupnost različnih narodov.

To sta dve diametralno različni izhodišči za družbeno ureditev. Jugoslavija je na teh osnovah tako globoko razdeljena in razdvojena, kot ni bila še nikoli v vsem svojem obstoju. In tu je bistvo sedanje ustavne krize. Sedanji predlog ustavnih sprememb temelji na prvem.

Na zunaj razdelitev sicer ni tako jasno izražena. Jugoslaviji še vedno vlada boljševiška partija, ki je enotna za vso državo. Zagovorniki prvega pristopa, zlasti v južnih predelih države, in tudi državno vodstvo v centru, na besedah istočasno poudarjajo, da so za upoštevanje ekonomskih zakonitosti; zagovorniki drugega, zlasti v Sloveniji, po vsem videzu tudi niso potegnili vseh zaključkov, ki iz tega sledijo, in se v svoji notranjosti še vedno spogledujejo s prvimi.

Ljudje pa hočejo resnične spremembe.

Letošnji kulturni večeri v DSI

V ponedeljek, 25. januarja, je bil gost DSI ameriški zgodovinar prof. James Davis, ki je napisal v angleščini zgodovino kraške družine v luči svetovnih dogodkov »Rise from Want«, to je zgodovina Žužkovih iz Mavhinj; naslednji ponedeljek, 1. februarja, je zgodovinar dr. Janko Prunk predaval o škofu Antonu Bonaventura Jegliču in o njegovi nacionalni politiki; na Prešernov praznik, 8. februarja, sta DSI in Slovenska prosveta pripravila Prešernovo proslavo, na kateri so razdelili literarne nagrade Mladike in priznanja Mladi oder — o nagradah poročamo posebej; na proslavi je govorila Jelka Cvelbar, recitirali so člani Slovenskega kulturnega kluba, pel pa je Tržaški mešani zbor pod vodstvom Andreja Pegana; 15. februarja je DSI posvetilo okroglo mizo vprašanju dvojezičnosti ob primeru Samo Pahor (govorili so Danilo Sedmak, Peter Močnik, Emidij Susič in Ivo Jevnikar); 22. februarja je bilo v Peterlinovi dvorani zanimivo srečanje z dr. Alojzijem Starcem, vikarjem za Slovence v Argentini; zadnji večer, 29. februarja je društvo pripravilo predavanje dr. Franca Miklavčiča iz Ljubljane na temo »Ločitev in ne izločitev cerkve od države«.

Slovenski starostni dom Lipa v predmestju Toronta v Kanadi, ki so ga odprli decembra. Pogled z vrtne, notranje strani.

NAGRAJEN TOPOGRAF SIMONČIČ

24. oktobra je bila v Sarajevu slovesnost, na kateri je Foto zveza Jugoslavije nagradila za življenjsko delo primorskega rojaka, umetniškega fotografa Vlastjo Simončiča iz Ljubljane. Zanj jih dvajset let se v javnosti doma ni mogel pojaviti, zato pa si je pridobil velik ugled v tujini. Že od leta 1971 je pobudnik mednarodnih srečanj Foto treh dežel, ki se jih udeležujejo fotografi iz Jugoslavije, Italije in Avstrije.

SREČANJA V STIČNI

V Stični občasno prirejajo srečanja za odrasle — od petka zvečer do nedeljskega kosila — z aktualno teološko tematiko. Predavajo duhovniki in laiki, tudi iz zamejstva.

TRSTENJAKOVA KNJIGA

Akademik dr. Anton Trstenjak neurtudno dela in ustvarja. Pri Mohorjevi družbi v Celju je izšla druga, povsem predelana izdaja zgodnjega dela Pastoralna psihologija.

Kulturni večeri v DSI: zgodovinar prof. James Davis (levo) in udeleženci okrogle mize o »primeru Pahor« (desno)

XIII. podelitev priznanj natečaja Mladi oder za leto 1987

Na osrednji Prešernovi proslavi, ki je bila v Peterlinovi dvorani na dan slovenske kulture, 8. februarja, so med drugim podelili tudi priznanja Mladi oder za leto 1987. Priznanja, ki jih vsako leto podeljujeta Zveza slovenske katoliške prosvete in Slovenska prosveta, so prejeli:

v prvi kategoriji: igralska skupina dramskega odseka prosvetnega društva **Štandrež**; igralska skupina slovenskega katoliškega prosvetnega društva **F. B. Sedej** iz Števerjana; **Šentjakobska dramska skupina** iz Trsta; Amaterski oder **Jaka Štoka** s Proseka in Kontovela;

v drugi kategoriji: igralska skupina zbora **Rupa-Peč**; igralska skupina prosvetnega društva **Hrast** iz Doberdoba; člani društva **Mirko Filej** v Gorici; prosvetno društvo **Mačkolje** iz Mačkovelj; igralska skupina **Finžgarjevega doma** na Opčinah; **Slovenski kulturni klub** iz Trsta; skupina **Finžgarjevega doma** in **rojanske mladine**;

v tretji kategoriji: srednja šola **Ivan Trinko** iz Gorice; osnovna šola **Oton**

Župančič iz Gorice; osnovna šola **Fran Erjavec** iz Štandreža; licej **France Prešeren** iz Trsta; srednja šola **Fran Erjavec** iz Rojana; srednja šola **Ivan Cankar** iz Trsta; osnovna šola **France Bevk** z Opčin. Fotografije na tej strani so s prireditve ob podelitvi priznanj.

40 LET ZEDINJENE SLOVENIJE

25. januarja je v Argentini minilo 40 let od ustanovitve Društva Slovencev, pozneje poimenovanega v Zedinjeno Slovenijo. To je krovna organizacija povojne emigracije, ki jo uradno priznava za zastopnika slovenskih priseljencev tudi argentinska država. Proslavo so združili s tradicionalnim Slovenskim dnevom.

PASTIRSKA IGRA

25. gledališki dan Krščanske kulturne zveze so v Št. Primožu na Koroškem praznovali z uprizoritvijo Pastirske igre bukovnika Andreja Šušterja Drabosnjaka (1768-1825). Dan po premieri, 9. decembra, je bil na celovski univerzi simpozij o Drabosnjaku.

DR. BRAJŠA STOLETNIK

V Podgori pri Gorici je 24. januarja praznoval stoletnico dr. Stojan Brajša. Gre za znanega katoliškega javnega delavca, ki se je rodil v hrvaško-slovenski družini v Pazinu, leta 1920 pa se je preselil v Gorico. Nekaj let je bil urednik Pučkega prijatelja. V času emigracije v Jugoslavijo v času fašizma je delal kot odvetnik in sodnik. Po vojni je bil tudi profesor in pisec šolskih knjig.

25. DAN EMIGRANTA

V Čedadu je bil 10. januarja tradicionalni, že 25. Dan emigranta. To je priložnost, da pridejo skupaj Slovenci videmske pokrajine za kulturni spored in poslušanje govorov političnih zastopnikov.

KATOLIŠKI MISIJONI PRENEHALI

Kot je bilo napovedano, so z decembrom prenehali izhajati v Argentini Katoliški misijoni. Revija, za katero so skrbeli lazaristi skupno z misijonarji in drugimi navdušenci, je nastala še pred vojno v Sloveniji. Zdaj bodo v Ljubljani samostojno izhajala Misijonska obzorja, lani priloga Družine.

NAGRAJENI KERSCHE

Prevajalec Peter Kersche je dobil od avstrijskega ministrstva za pouk, umetnost in šport posebno nagrado za prevode iz slovenščine in drugih slovenskih jezikov v nemščino.

NAGRAĐA PRELATU HORNBOCKU

Krščanska kulturna zveza in Narodni svet koroških Slovencev sta podelila 9. Tischlerjevo nagrado znanemu koroškemu duhovniku prelatu dr. Janezu Hornböcku za dolgoletno vodilno delo pri Družbi sv. Mohorja v Celovcu.

3. FILM VIDEO MONITOR

Ta prireditev, ki podaja letni pregled slovenskega filma in televizijske ter video proizvodnje, je bila od 26. do 31. januarja v Gorici. Tudi letos je pritegnila pozornost slovenske, a ravno tako italijanske strokovne javnosti.

ČOPOVA HIŠA

62.885 otrok iz 233 osnovnih in srednjih šol po Sloveniji je nabralo 31.400.000 dinarjev. Z njimi so v Žirovnici kupili rojstno hišo Matije Čopa, jo rešili propada in namenili kulturni uporabi.

Podelitev študijskih podpor

Na sedežu Slovenskega dobrodelnega društva v Trstu, ulica Machiavelli 22, je bila v sredo 27. januarja 1988 kratka slovesnost ob podelitvi štipendije iz sklada Mihaela Flajbana za slovenske univerzitetne dijake. Za letošnje

DAN SPOMINA

Tudi letos so skavtske organizacije, ki so prisotne v Trstu, priredile ob obletnici rojstva ustanovitelja skavtizma Baden-Powella pohod po mestu. Slovenščina je bila enakopravno zastopana zaradi aktivne prisotnosti Slovenske zamejske skavtske organizacije.

RADU LENČKU NA ČAST

Ob 65-letnici prof. Rada Lenčka, ki od leta 1965 predava slovenščino in druge slavistične predmete na Columbia University v New Yorku, je izšla dvojna številka revije Slovene Studies, ki jo izdaja Družba za slovenistične študije v Severni Ameriki. Prof. Lenček je bil med njenimi pobudniki in prvimi voditelji. Slavnostna številka z naslovom Lubi Slovenci prinaša 32 razprav in Lenčkovo biografijo ter bibliografijo.

NAGRADE NA OLIMPIADI

Na 15. zimskih olimpijskih igrah v Calgaryju v Kanadi so slovenski športniki dosegli izredne uspehe. V slalomu je Mateja Svet odnesla drugo mesto. V skokih je bil Matjaž Debelak tretji, v ekipnem tekmovalju v skokih pa so Primož Ulaga, Miran Tepeš, Matjaž Debelak in Matjaž Zupan zmagali drugo mesto.

šolsko leto je prejel štipendijo v višini dveh milijonov lir Peter Smotlak iz Mačkolj, študent mehanske inženjerije na tržaški univerzi. Pavel Di Marcantonio iz Nabrežine, Marta Pahor iz Jamelj in Sara Čok iz Trsta pa so prejeli študijsko podporo po 400 tisoč lir vsak.

UMRL PRELAT JURCA

V bolnišnici v Izoli je 22. februarja umrl znani primorski duhovnik in narodni delavec prelat Leopold Jurca. Rodil se je leta 1905 v Rihemberku, vendar se je družina potem preselila na Opčine, kjer je imel leta 1929 novo mašo. Med slovesnostjo so v cerkvi razgrajali fašisti. 33 let je deloval med Hrvati v Istri. Za slovenščino in hrvaščino v cerkvi se je zavzemal pri državnih in cerkvenih oblasteh, kar je opisal v knjigi Moj leta v Istri pod fašizmom (1978). V času boja za meje je odločno zagovarjal jugoslovanske zahteve. Od leta 1962 je imel visoko službo na škofiji v Kopru.

DVE LITERARNI NAGRADI

Med štirimi dobitniki letošnjih Kajuhovih nagrad je tudi tržaški pesnik Miroslav Košuta z otroško zbirko Zidamo dan.

Sergej Verč pa je v Kranju prejel Grumovo nagrado za gledališko besedilo Evangelij po Judu.

KRAŠKI PUST

Na tradicionalnem Kraškem pustu na Opčinah je 14. februarja odnesel prvo mesto voz iz Šempolaja, drugo mesto so zasedle Mačkolje, tretje pa Gropada-Padriče.

UNIVERZA V GORICI

Tržaška univerza je začela 15. februarja s tečajji tudi v Gorici. Z goriško nadškofijo je podpisala pogodbo za nakup bivšega malega semenišča, v katerem so zdaj slovenske šole. Rektor je zagotovil, da bodo tam ostale, dokler ne zraste novo slovensko šolsko središče v Gorici.

ODLIČJE TINETU DEBELJAKU

Dr. Tine Debeljak je v Škofji Loki prejel priznanje Škofjeloškega muzeja za delo, ki ga je opravil pred vojno kot ustanovni član tega muzeja. O tem dogodku je obširno poročala Svobodna Slovenija.

IZSTOPI ZDOMCEV

Zaradi verskega davka, morda pa tudi iz drugih razlogov, je od leta 1974 do konca 1987 izstopilo iz katoliške Cerkve 1320 vernikov iz mariborske škofije, ki delajo v Zahodni Nemčiji. Le 91 se jih je kasneje vrnilo. Že pred vojno so štajerski zdomci poznali pojav uradnih izstopov iz Cerkve, a takrat zaradi navdušenja nekaterih za nacizem...

Prešernove nagrade

Na slovesnosti, ki je bila 7. februarja v Cankarjevem domu v Ljubljani, je bil slavnostni govornik arh. Boris Podrecca, ki dela na Dunaju, mladostna leta pa je preživel v Trstu. Pred kratkim je v avstrijski prestolnici uredil veliko in odmevno razstavo bidermajerja.

Letošnje Prešernove nagrade so prejeli kipar in grafik Janez Boljka, pisatelj Andrej Hieng in pevka Marjana Lipovšek. Iz Prešernovega sklada so bili nagrajeni: oblikovalec Jani Bavčer, igralec Peter Boštjančič, igralka Silva Čušin, arhitekt Peter Gabrijelčič, slikar Zdenko Huzjan, prevajalec Niko Košir, skladatelj Uroš Rojko, režiser Edi Majaron, pesnik Ivo Svetina in kipar Lujko Vodopivec. Nagrajen ni bil nihče iz zamestva.

ZASEDANJE V BENETKAH

Dne 6. februarja se je končalo v Benetkah tridnevno zasedanje o človekovih in verskih pravicah. Sodelovali so strokovnjaki iz vseh držav podpisnic Helsinških sporazumov. Komisiji za versko svobodo je predsedoval slovenski metropolit in ljubljanski nadškof dr. Alojzij Šuštar. O manjšinah sta govorila tudi mag. Silvo Devetak iz Ljubljane in Bogo Samsa iz Trsta. Nastopil je tudi Ciril Zlobec.

PREŠERNOVE PROSLAVE

Tudi v naših krajih so se zvrstile številne proslave ob Prešernovem dnevu oz. ob dnevu slovenske kulture. O proslavi Slovenske prosvete in Društva slovenskih izobražencev poročamo posebej.

Zveza slovenskih kulturnih društev je imela proslave v Trstu (v duhu dvojezičnosti, ki je vzbudila polemike), Gorici in Benečiji. Posamezna društva so imela svoje prireditve.

Zanimivo je, da sta 8. februarja nastopila na Prešernovi proslavi v Malem semenišču v Vipavi tržaški pisatelj Boris Pahor, v Bogoslovnem semenišču v Ljubljani pa tržaški pisatelj Alojz Rebula.

ZBIRKA MATICE SRBSKE

V Novem Sadu so predstavili zadnjo, 30. knjigo, zbirke Slovenska književnost. V uredništvu prof. Jožeta Pogachnika je z antologijo, spremnimi študijami in bibliografijo predstavljena slovenska književnost od Brižinskih spomenikov do sodobnosti.

UMRLA ANA PRAČEK KRASNA

V Ljubljani je 2. marca umrla primorska izseljenska in kulturna delavka Ana Praček Krasna. Rodila se je leta 1900 v Dolgi Poljani pri Ajdovščini. V ZDA se je izselila leta 1920, v domovino pa se je vrnila 1972. Uveljavila se je v izseljenskih združenjih in veliko pisala v slovenske liste. Glas naroda je urejala v vojnih letih in od 1954 do 1963. V New Yorku je v samozaložbi izdala leta 1950 pesniško zbirko Za lepše dni, po povratku na Primorsko pa je izdala izbor črtic in člankov Med dvema domovinama, knjigo Moja ameriška leta in predlanskim zbirko Pesmi izseljenke.

UMRL FRANE MILČINSKI - JEŽEK

V starosti 74 let je umrl slovenski humorist, igralec in dramatik Frane Milčinski - Ježek, eden izmed otrok humoričnega in mladinskega pisatelja Frana Milčinskega.

ČARGOVA RAZSTAVA

V rojstnem Tolminu so 5. februarja odprli spominsko razstavo ob 90. obletnici rojstva in 30. obletnici smrti slikarja Ivana Čarga.

mladika v vsako slovensko družino

IZDAJE SKA

Slovenska kulturna akcija je v Buenos Airesu izdala zadnje čase tri nove knjige: Franc Sodja - Pisma mrtvemu bratu, Karel Rakovec - Posneti soneti in Vojko Arko - Cerro Shaihueque.

DR. RODE TAJNIK TAJNIŠTVA ZA NEVERUJOČE

Slovenski teolog, lazarist dr. Franc Rode je v Rimu postal tajnik Tajništva za neverujoče, ki ga vodi kardinal Poupard. Več let je bil zelo uspešen podtajnik. Imenovanje je podpisal papež.

UMRL KAREL RAKOVEC

V kraju San Miguel v Argentini je 9. januarja umrl po daljši bolezni pesnik, esejist in prevajalec prof. Karel Rakovec. Ravno pred kratkim je Slovenska kulturna akcija izdala njegovo knjigo Posneti soneti s prepesnitvami in izvirnimi stvaritvami.

XVI. literarni natečaj Mladike

Komisija je prejela 4 črtice in 14 šopkov pesmi iz krajev Trst, Doberdob, Števerjan, Ljubljana, Maribor, Kamnik, Ajdovščina, Prem, Portorož, Piran, Reka, Celovec, London in Buenos Aires.

Komisija je vse prispevke skrbno pretehtala in v prvi vrsti upoštevala umetniško nadarjenost in jezikovno kulturo. Ugotovila je, da lahko podeli vse tri nagrade za cikle pesmi in tretjo nagrado za prozo.

1. nagrado za poezijo je dobil šopek pesmi pod psevdonimom **Žolina**.

V njih je podala avtorica nekaj izbranih pesniških podob, v katerih je zaznati današnji bivanjski trenutek na tržaški obali. Poleg tega je v šopku tudi nekaj dragocenih osebnih in domiselnih vtisov.

Avtorica šopka je **Bruna Pertot** iz Trsta.

2. nagrado je dobil venec pesmi **Nočni samogovori**.

V kultivirani dikciji in v privzdignjenem tonu je avtor podal vrsto rahlih doživljajskih momentov. V pesmih je zaznati tesnobo sedanjega slovenskega trenutka.

Avtor pesmi je **Jože Stegu** iz Prema pri Ilirski Bistrici.

3. nagrado je dobil šopek pesmi **Ki si**.

Avtor je z razčlenjenim in vrtajočim izrazom podal nekaj globinskih občutij med religioznim in kozmičnim. V pesmih je zaznati tudi širšo kulturno razgledanost in bogato jezikovno znanje.

Avtor pesmi je **Igor Vrabec** iz Londona.

3. nagrado za prozo je dobila črtica **Japka**.

Avtor je nanizal nekaj prizorov iz življenja in jih osredotočil okrog jablane, ki postane simbol človeške toplote.

Avtor črtice je **Pavle Zidar** iz Portoroža.

UMRLA DVA SLIKARJA

Februarja sta v Sloveniji umrla dva slikarja starejše generacije.

Dore Klemenčič - Maj, rojen 1911, se je šolal na Akademiji v Zagrebu in je bil znan partizanski grafik.

Marjan Pliberšek, rojen 1914, se je šolal na Dunaju in v Florenci. Dolgo je bil gledališki scenograf, po upokojitvi 1974 pa se je povsem posvetil slikarstvu.

IZ SLOVENSKE PUBLICISTIKE

USTAVNE SPREMEMBE V SFRJ

Ena najprodronejših in najo-strejših analiz o tem danes v Ju-goslaviji osrednjem vprašanju.

Temeljni vzvod ustavnih sprememb je kriza federacije, predvsem problema-tična vloga Srbije in njenih pokrajin, ki je narekovala prevladujočo tendenco k centralizaciji, unifikaciji in unitarizaciji jugoslovanske federacije (na področju sodstva, zakonodajne oblasti, šolstva, davčnega sistema, velikih tehnoloških sistemov, vojaškega proračuna...). Kot protitež so sestavljalci sprememb do-dali nekatere sramežljive konfekcijske popravke sistema.

Cilj vseh ustavnih sprememb ni re-ševanje krize, temveč **ohranitev obla-sti za vsako ceno** in brez kakr-šnekoli zgodovinske odgovornosti. Ju-goslavija je prva v socialističnem tabo-ru stopila na revizionistično pot reform in prva najbolje razkriva zgodovinsko brezpotje »socialistične epohe« lenini-stičnega tipa. Komunistični projekt »so-cialistične delovne družbe« je sicer omogočal (četudi razmeroma neučinko-vito) alternativo klasične industrializa-cije, hkrati pa je nesposoben za vstop v »moderno«, inovacijsko »postindu-strijsko družbo«. Socializem je ideolo-gija zahajajoče industrijske družbe, ki zaradi vseobsegajočega političnega (partijskega) monopola ne omogoča dveh temeljnih vzvodov sodobne trans-formacije: libertarnosti in inovativnosti posameznika (z vidika političnega in ekonomskega podjetništva) in tržnega gospodarstva kot nosilca ekonomske demokracije in tehnološkega napredka.

Ustavne spremembe se še vedno skrivajo za paravanom metafizičnih poj-mov kot so družbena lastnina, samou-pravljanje, delitev po delu..., ki z usta-vo dobivajo lastnosti družbenih dejstev, čeprav dejansko ne obstajajo. Utopič-no dimenzijo ustave in njeno radikalno antropologijo pa preveva povsem raz-poznavni politični realizem: upoštevanje »neobstoječega« socializma je po-leg političnega voluntarizma, uzakoni-tev »nezakonitosti«.

Jugoslovanska družba je zavestno prignana do meja družbene anarhije (ti-sto kar je, ni zakonito; tisto, česar ni, postane družbeni aksiom), ki »objektiv-no nujno« zahteva vsakokratno arbitri-

ranje političnih oblasti v imenu revolu-cionarnih ciljev. Ustavne spremembe so tako nov korak napredovanja v pre-toklost realsocializma, namesto da bi odprle omejene možnosti postsocia-lizma.

Bogomir Kovač
(Mladina št. 2/88)

*Podobno J. Janša o resolucijah
Zveznega izvršnega sveta.*

Resolucijske igre v jugoparlamentu mejijo na absurd. Ob novih predlogih ZIS-a je jasno, da se nadaljuje igra, v kateri nasprotniki skušajo drug drugega žejnega prepeljati čez vodo.

Sedanja enopartijska oblast ni spo-sobna ne prenesti in še manj razvijati tržnega gospodarstva.

Trajna rešitev sedanje krize ni to, da se različni razvojni (bolje nerazvojni) in-teresi še naprej tepejo za prevlado v bit-ki, kjer nikoli ne bo pravega zmagoval-ca, temveč, da si zagotovijo svoj pro-stor pod soncem in se tam razcvetajo ali posušijo, odvisno od svoje vitalno-sti in strategije. To pa zahteva posege, ki daleč presegajo sedanja razglablja-nja ob ustavnih spremembah. Gre za sočasne **spremembe** na področju vseh treh ključnih političnih vprašanjih: De-mokracije (**politični pluralizem**), nacio-nalnega vprašanja (**konfederacija**) in ekonomije (**tržno gospodarstvo**).

(Mladina št. 2/88)

*Dve liniji v jugoslovanski KP
— in kako zmanjšati vlogo KP v
državi.*

Situacija v naši državi spominja na stanje pred viharjem. Vrstijo se zaprte seje, ki trajajo globoko v noč in o kate-rih javnost ne izve ničesar. Še zlasti partija je zopet začela (če je sploh kdaj nehala) delovati ilegalno. Očitno je, da hoče s to misterioznostjo poudariti po-membnost svojih odločitev. Govori in nastopi v javnosti so eno, zakulisne igre pa drugo. Odločilna bitka naj bi se odi-grala med tradicionalno (nekateri jo imenujejo tudi dogmatsko) in moderno (liberalno) linijo v partiji.

In ravno pisanje Mladine naj bi v tem boju odigralo pomembno vlogo.

Koristilo naj bi predvsem tradicionalni struji, ki očita modernistom, da je »so-vražno« pisanje Mladine posledica nji-hove popustljivosti. Zato ni čudno, če se širijo govornice, da naj bi modernisti, če bo potrebno, žrtvovali tudi Mladino. Govornice gor ali dol. Nekaj pa je kljub temu jasno. Na vsak način bi obe struji v svojih političnih spletkah radi izkori-stili Mladino. Tako eni kot drugi bi nas radi prepričali, da je partija — država, da je zgodovina partije zgodovina na-roda in revolucije.

Partija ni in ne more biti središče sveta oziroma Mater et magistra. Seve-da nihče ne zanika pomembnosti vprašanja, ali bo na čelu slovenske partije še naprej ostala modernistična linija ali pa jo bodo porazile stare sile, toda to naj postane in ostane notranja stvar partije. Naloga drugih subjektov v na-šem političnem življenju ni to, da pod-pirajo eno ali drugo strujo v partiji, tem-več da partija v naši družbi dobi takš-no vlogo kot vse ostale družbenopoli-tične organizacije. Postane naj del SZDL in nič več.

- xy -
(Mladina št. 2/88)

O OSNUTKU AMANDMAJEV K USTAVI SFRJ

Kritična izjava upravnega od-bora Društva slovenskih pisate-ljev.

Odlomki: Zvezna ustavna komisija v glavnem ni upoštevala sugestij slo-venske ustavne komisije za vsebinsko preformuliranje nekaterih predlogov. Ravno tako pa v osnutek ni vključen niti eden od predlogov, ki so nujni za **od-ločnejšo demokratizacijo in uresniče-vanje načel pravne države v Ju-go-slaviji** (pravica do stavke, pravica do ugovora vesti, neposredne volitve, ne-odvisnost sodstva in stalnost sodnikov); teh predlogov slovenska ustavna komi-sija sploh ni podprla, čeprav so bili v javni razpravi močno poudarjeni.

Še zlasti zaskrbljujoče pa je, da Os-nutek amandmajev vztraja pri fetišiza-ciji neposrednega fizičnega dela, kar se kaže v vztrajanju pri delitvi ljudi na **de-lavce, delovne ljudi in druge občane** in še zlasti v zahtevi, da mora biti naj-manj polovica delegatov v zveznem

zboru in delegacij OZD s področja **materialne** proizvodnje. Če premislimo to zahtevo v kontekstu ostalih predlogov, moramo ugotoviti, da Osnutek amandmajev ne obeta prehoda iz družbe dela v moderno družbo znanja.

Upošteva vse to Društvo javno zastavlja vprašanje slovenskim predstavnikom v zvezni ustavni komisiji in slovenskim delegatom v Zveznem zboru Skupščine SFRJ, ali so glasovali za ali proti takemu Osnutku amandmajev oziroma, kdo od njih je glasoval proti in kdo za, predvsem pa, zakaj niso zahtevali, da bi bili v osnutek vključeni tudi alternativni predlogi.

Kot povsem nesprejemljiva in nedemokratska pa ocenjujemo prizadevanja po usmerjanju javne razprave (Zvezna konferenca SZDL), še posebej pa dejstvo, da je CK ZKJ s svojimi stališči in z napotki komunistom za sodelovanje v javni razpravi celo članom ZKJ skušal odvzeti pravico do samostojnega mišljenja in tako skušal odločilno vplivati na javno razpravo. To razumemo kot zanikanje in kršitev vseh izvirnih načel demokracije in kot nesporni dokaz, da se CK ZKJ v imenu celotne ZKJ nikakor ni pripravljen odreči monopolu na resnico in oblast.

Društvo slovenskih pisateljev s to izjavo v celoti podpira zahteve po **demokratski in neusmerjeni javni razpravi** o Osnutku amandmajev, čeprav ta Osnutek ocenjuje kot nesprejemljiv. Hkrati pa se ponovno izreka za veliko bolj daljnosežne spremembe ustave SFRJ. Za takšne, ki bodo resnično zagotavljale suverenost narodov in državnost republik, bolj demokratično politično ureditev, vse človeške in državljanske pravice človeka kot posameznika, in ki bodo katerikoli politični organizaciji ali državni instituciji onemogočale monopol na oblast in poseganje v pravice posameznika in naroda.

(Dnevnik, Lj.,
sobotna priloga, 30.I.1988)

IMA DELAVEC V SOCIALIZMU (KOMUNIZMU) PRAVICO DO STAVKE?

*Neverjetno, toda resnično, —
o tem se danes v Jugoslaviji pre-
liva mnogo črnila. Kritično o tem
Matevž Krivic.*

»Stavkovna« pravila vodstva slovenskih sindikatov (»stavkovna« v narekovaju zato, ker gre v bistvu za navodila, kako stavke preprečiti, kontrolirati in zadušiti) so izraz zmedenih raz-

mer, v katerih živimo, in zmede v glavah tistih, ki so nas v te razmere pripe-ljali. Le eno jim je res jasno: stavke so lahko začetek njihovega konca, zato jih je treba na vsak način »ukrotiti«.

Bomo nasledili tudi paroli, ki je bila kot rešilni pas vržena v javnost po poplavi ostrih kritik teh »stavkovnih« pravil — namreč paroli: pa jih popravimo in »dodelajmo«? Ni možna »dodelava« nečesa, kar je v osnovi zgrešeno? Kaj je v osnovi zgrešeno?

— »dovoljenost« stavke le, če so bile »dejansko izkoriščene vse samoupravne možnosti in poti«, če je bil prej organiziran izredni zbor, če zahteve tega zbora niso bile uresničene, če so te zahteve skladne z družbenimi usmeritvami, če... (skupaj devet »če-jev«);

— absurda prepoved, da stavka ne sme ogroziti »bistvenih funkcij delovnega procesa« (!), ki skuša zanihati bistvo stavke;

— občinski sindikalni svet »sproti ocenjuje politične razmere v ozdu ter o tem obvešča... pristojne organe in organizacije v občini« (denunciantska vloga!);

— stavka naj bi prenehala, ko bi pristojni organi (»ter sindikat« — kakšen absurd!) »prevzeli odgovornost za rešitev zahtev delavcev« — in ne, ko bi bile te zahteve res izpolnjene.

Bistveni element že teh začasnih stavkovnih pravil bi morala biti preprosta določba, da o **začetku in koncu stavke lahko odločajo vedno**, pa naj gre za spontano ali od sindikata organizirano stavko, **samo delavci sami z glasovanjem**: lahko javnim...

Če smo dejansko delavska država, naj vsaj glede upravičenosti stavke odloča res samo volja delavcev. Sindikalna, poslovodna in druga vodstva lahko seveda poskušajo vplivati na to voljo delavcev, a če jim to ne uspe, naj se ji podredijo ali pa odstopijo — če jih ne bodo delavci sami zamenjali. Poskrbeti je treba le za civilizirano obliko izražanja te volje, ki jo delavski razred v civiliziranem svetu že dolgo pozna — za glasovanje.

(Delo, Lj., sobotna priloga, 20.II.88)

O PRAVICI SAMOODLOČBE IN ODCEPITVE

*Drugi danes najaktualnejši
predmet razpravljanja v Sloveniji
je pravica do odcepitve. Dve
mnenji: I. Kristan, E. Petrič*

Zadnji čas je bilo objavljenih nekaj stališč in mnenj o odcepitvi. Pozornost so zbudila zlasti stališča dveh uglednih pravnih teoretikov, kolegov profesorjev Radomirja Lukića in Jovana Djordjevi-

ća. Oba sta namreč v beograjskem časopisu NIN objavila stališče, da je pravica do odcepitve narodov porabljena (konzumirana).

Z analizo nastanka ustavne določbe o odcepitvi pridemo do sklepa, da pravica do odcepitve ni porabljena in ugasla pravica, ampak aktivna ustavna pravica.

Prvi člen ustave FLRJ se glasi: »Federalativna ljudska republika Jugoslavija je zvezna ljudska država republikanske oblike, skupnost enakopravnih narodov, ki so na osnovi pravice do samoodločbe, ki vključuje tudi pravico do odcepitve, izrazili svojo voljo živeti skupno v federativni državi.«

Poudarjanje samoodločbe s pravico do odcepitve seveda ne pomeni, da kdorkoli želi postavljati na dnevni red uresničitev odcepitve katerega od naših narodov. Gre za to, da **ni mogoče nobenemu narodu odrekati pravice do odcepitve**, ker je sestavina pravice do samoodločbe kot univerzalnega načela mednarodnega prava.

Profesor Lukić je zapisal, da so jugoslovanski narodi pravico do odcepitve že porabili in sedaj ta pravica ne obstaja več kot pravna pravica, ampak samo kot politična pravica. Vprašanje je seveda, kdaj in v kakšni formulaciji je bila pravica do odcepitve opredeljena kot pravna pravica (drugače kot sedaj)?

Pravica do samoodločbe, ki vključuje tudi pravico do odcepitve, je univerzalna politična pravica, ki je sprejeta tudi med načela mednarodnega prava, uresničuje pa se s političnimi sredstvi.

Ivan Kristan
(Delo, Lj., 20.II.1988)

V mednarodnem pravu je danes jasno, kaj je vsebina pravice do samoodločbe.

V deklaraciji o načelih mednarodnega prava piše, da »imajo vsi narodi pravico, da brez zunanjega vmešavanja svobodno določajo svoj politični status in uresničujejo svoj gospodarski, družbeni in kulturni razvoj in vsaka država je dolžna v skladu z določili Ustanovne listine spoštovati to pravico«.

Narodi Jugoslavije, zanesljivo tudi slovenski, so se sami, poenostavljeno rečeno, z Avnojem odločili za jugoslovansko zvezno državo.

Zavzemam se, tudi s pričujočim spisom, za to, da se Jugoslavija ohrani kot prostovoljna skupnost, kot država, ki je utemeljena na samoodločbi v njej združenih narodov. Prav to je namreč pogoj demokratičnih odnosov med narodi v Jugoslaviji. O tem, kam nas utegne voditi zanikanje pravice našim narodom do samoodločbe, vključno s pravico do odcepitve, naj razmišljajo avtorji takih idej.

Ernest Petrič
(Delo, Lj., 20.II.1988)

Fran Mirt ob petdesetletnici smrti

Milko Bambič

Tihožitje (1903)

V obdobju, ko so začeli bogateti meščani v gospodarsko napredujočem Trstu v letih 1835-1855, je tu odlično deloval portretist Josip Tominc, Slovenec, po rodu iz Gorice. Tominca pa ne moremo imeti za začetnika slovenskega slikarstva v Trstu, kjer je komaj pričelo kaliti slovenstvo naše kulture.

Resničnega početnika slovenskega slikarstva v Trstu moramo iskati v letih, ko se utrjuje narodna zavest in h kateri utrjevanju hoče slikar prispevati s svojim delom. In to je gotovo želel opraviti Fran Mirt ob prelomu stoletja. Mirt, ki je umrl 18. januarja 1937, torej pred petdesetimi leti, se je rodil v Kobaridu 17. novembra 1860 v družini malega trgovca. Tudi on se je v Trstu posvetil

trgovini, ker ni napredoval na gimnaziji v goriškem semenišču. Od tam pa mu je ostala ljubezen za naše pesnike, posebno za Prešerna, ki ga je, kot prča njegov sin Aleksander, mnogokrat deklamiral s solzami v očeh. Bil je razen tega osebni prijatelj pesnika Krilana Pagliaruzzija. (Starejši rano umrli sin Danilo je pred vojno kot pianist nekajkrat nastopil na ljubljanskem radiu.) Za Mirta je zanimivo, da je bil likovno zelo nadarjen. Prva nam znana slika je avtoportret s svinčnikom iz leta 1891. Ojnatemu slikanju pa se je resno posvetil šele po poroki z bogato vnukinjo znamenitega tržaškega arhitekta Pietra Nobila, ki je naredil načrte za cerkev sv. Antona Novega, za palačo Costanzi in druge. Naslednja znana platna so iz leta 1900 in po izvedbi pričajo, da je bil Mirt res dober učenec mojstra Eugenia Scomparinija, vodje slikarskega oddelka šole za obrtne mojstre, iz katere so izšli naši Silvester Godina, pokrajinar, marinist Albert Sirk in poznejši konstruktivist Avgust Černigoj. Omenjena olja so lepa glava mladeniča in ona v perspektivni okrajšavi dekleta ter dva karakterna obraza nekega Kaplja, bradatega hišnika mestne sirotišnice.

Naslednje olje, ki ga hrani Mirtov sin Aleksander, otrok iz drugega zakona, je ustreljena divja raca z letnico 1902. Ta letnica je za nas važna, zakaj tisto leto Mirt razstavlja v Ljubljani na II. razstavi slovenskih slikarjev olje, ki predstavlja njegovega očeta, bivšega orožnika in trgovca v Kobaridu. V oceni te razstave v Ljubljanskem Zvonu Rudolf Maister kot Vojanov (bil je takrat pač avstrijski oficir) pohvali to sliko, a ne more, kot pravi, kaj več o Mirtovem slikanju

zapisati, ker razstavlja le eno samo sliko. V tem letu se prvič zgodi, da v Trstu delujoči Slovenec pošlje svoje delo na eno prvih ljubljanskih razstav slovenskih slikarjev, kajti šele leta 1910 razstavlja tam Avgust Bucik, in Albert Sirk leta 1911 črnbelo risbo »Moj nono«. Naslednja znana Mirtova dela so olja povrtin in cvetic in nosijo letnice 1903, 1907, dve 1928 in zadnje 1930.

Mirtu, hišnemu posestniku v mestu in import-eksport razpošiljalnice živil, pač ni bilo potrebno živeti od prodaje slik. Verjetno jih je poklanjal znancem in prijateljem. Bil pa je po mnenju tedanjih mladih tržaških slikarjev edini pravi slovenski slikar v začetku stoletja, kot izjavlja neki prof. Humski v zapisu prof. Merharta. To mnenje ustaliti je danes naloga umetnostnih zgodovinarjev in kritikov. Nobeden od njih pa ni videl še Mirtovih slik. Verjetno sta le Franc Mesesnel in Fran Šijanec pred vojno(!) videla malo reprodukcijo slike očeta v znanstvenem zborniku LUČ za leto 1928, kajti Šijanec omenja Mirta le z eno vrstico kot amaterja in starosto tržaških slikarjev v monografiji Alberta Sirk, izšli leta 1952. Slikati v Trstu leta 1900, ko je komaj nastajalo naše meščanstvo, ki bi moglo podpirati slikarje, pa je bilo res pionirsko prizadevanje in to tembolj, ker ni dobivalo iz Ljubljane potrebne vzpodbude kritikov. Vedno pogosteje pričenjamo vrednoti podobne pozabljene Slovence. Tudi jaz sem o Mirtu poizkusil to storiti s člankom in slikama v Primorskem dnevniku 20.6.1970 in s televizijsko oddajo letos 26. januarja, da bi se temu slikarskemu idealistu oddolžili vsaj ob 50-letnici njegove smrti.

Moj oče (1902)

Marko Kravos - Franko Vecchiet: Sredozemlje

Galerija Tržaške knjigarne je založila leta 1987 reprezentančno antologijo **Sredozemlje**, ki obsega 12 pesmi Marka Kravosa, 12 grafik Franka Vecchiet in esej Matjaža Kmecla. Pesmi so prevedene v italijanščino (Arnaldo Bressan), nemščino (Maja Haderlap) in francoščino (Viktor Jezernik) in natisnjene na nezvezanih polah po 4 strani, vsaka pesem na svoji, vmes pa je dodana grafika, pokrita s prozornim papirjem. Oblika (32 x 24 cm) je razkošna, oprema dovršena, tisk Graphart jasen in skrben.

Nekaj posebnega je uvodni esej Matjaža Kmecla, sestavljen iz samih vprašalnih stavkov, kaj je pravzaprav Sredozemlje. V duhovitih vprašanih našteva vse, kar je bilo in je še v Sredozemlju negativnega in pozitivnega, mogoč na kloaka zablod in napak, a tudi veličastna podoba civilizacije, kulture, znanosti, istočasno tudi »Sredina človeškega življenja, teren, na katerem vsakogar izmed nas križajo leta in prve slane«, »znamenita kriza srednjih let«, ko se občutljivi moški ubijajo, ženske pa vdajajo histerizmu, »ko začutimo globoko potrebo po pogovarjanju z večnimi vprašanji življenja in smrti«. In zadnji, edini stavek brez vprašaja: »Velikanski, polifonični, univerzalni orkester, v katerem se oglašajo Kravosove pesmi in Vecchietove slike: sredozemske so v vseh pomenih — civilizacijskih, človeških in lepotnih; sredozemske so na svoj lasten, sredozemsko zaznamovan način.«

Kravosove pesmi so izbor iz prejšnjih zbirk, največ (7) iz **V znamenju škržata** (1985), potem še iz **Trikotnega jedra** (1972) in **Tretjega očesa** (1979). Pesmi so uglasene na sredozemsko klimo, na sonce, južno vino, dionizijsko uživanje, brezskrbnost, veselje do življenja, istočasno pa izpovedujejo sodobne stiske, težave vsakdanjega življenja, ki ga ni mogoče spremeniti, iščejo lastno človeško podobo in smisel življenja, pot do sočloveka, ko je brez besed in sam, uteho najde le v tišini.

Že prva pesem **Piti in biti** je slavospev sredozemskega vinu: »vinska rosa, jantar južnega morja, vino! / Mavrico zvablja z oblakov, vonjave iz spomina, / iz mene malega napravi tisočkratnika.« Potaplja se v trdi ritem stvari in se prilagaja stvarstvu. Starega sveta ni mogoče spremeniti, ker visi na jekleni verigi, »šele ko se utrže, bomo šli na izlet v vesolje«, tedaj si bomo lahko izbrali novo sonce. Z vsemi čuti lovi blaginjo, vdihuje sinje sanje in izdihuje nekdanjost. V njem so vsi trije spoli, moški, ženski in otroški, veseli se svoje »gibke majhnosti, svoje ljubke malenkosti«. Nočni šumi so polni življenja, s prsti si naredi glavnik, »tema se krotko drgne obenj«. Pol življenja spi, pol spanja sanja, v barvah in v belem na črni podlagi, pravzaprav ni prehudo niti predobro. V hotelu Astoria v Leningradu, kjer se je pesnik Jesenin »s smrtjo domenil«, se sprašuje, kaj je in čemu je. Včasih te vrže vznag in ležiš brez moči na tleh. Pada, polzi po šipi in spušča blatno sled. »Kdo bo razložil v šumenju dežja / moje življenje?« Kako najti z besedami do sočloveka? Kako »preko cele brvi besed / priti od tebe do sebe?«

Bogata izpoved, včasih rahlo posmehljiva in lahkoživa, v bistvu pa resno soočanje s sodobnim življenjem, sredozemski človek brez kompleksov manjšinskosti. Pesmi so svobodne, moderne, tekoče, jezik izbran, primere sveže in mnogo povedne.

Kolikor je mogoče soditi o prevodih, so bolj poustvaritve kakor dobesedno prevajanje.

Drugi avtor knjige je Franko Vecchiet, ki je naslikal 12 grafik v najrazličnejših barvah. Vse imajo dodane naslove: Svetlo razmerje, Sporočilo za Majo, Molitev za veselje..., vendar moramo bolj občudovati tehniko, barve kakor pa vsebino. Avtor je dokazal v grafikah veliko mojstrstvo.

Vinko Beličič: Cerkničan treh domovin

Slovenska prosvetna matica v Trstu je izdala proti koncu leta 1987 Vinku Beličiču brošuro **Cerkničan treh domovin** (8 strani večje oblike). To je Beličičevo 15. knjižno delo, posvečeno pa je pisatelju Mirku Javorniku ob njegovi smrti 1. maja 1986. Javornik je bil res državljani treh domovin: rodil se je 1909 v Cerknici, delal v Ljubljani do 1945, nato v Rimu in 13 let v Trstu na Radiu, od 1960 do smrti v Washingtonu v ZDA. Torej v treh domovinah in povsod se je skazal z nadarjenostjo in podjetnostjo.

Beličič v tem delu ni predstavil Javornika v esejistični obliki, ampak je ustvaril okvirno črtico: pisatelj sedi na kraški gmajni, na kolenih ima Javornikovo knjigo *Pero in čas II*,

opazuje naravo, spominja se rodne Bele krajine od rojstva naprej, pripoveduje nekaj o Javorniku in njegovem delu in se spet zasana v Belo krajino.

V jedru se je ustavil pri Javornikovi zadnji knjigi **Pero in čas II**, v kateri je izbral avtor svoje najrazličnejše spise iz polstoletnega ustvarjanja. Vendar knjige ne analizira, ampak pripoveduje o težavah pri založbi in po izidu knjige. In tu izrabi Beličič priliko, da strese svojo jezo na nekaj ljudi. Prva je Celovška Mohorjeva družba, kateri je ponudil Javornik rokopis, pri pogajanjih pa je zahtevala plačilo tiskarskih stroškov. Nato jo je izdal v samozaložbi pri Del Bianco v Vidmu, a so mu pustili toliko tiskovnih napak, da jo

je leta 1981 ponatisnil. Društvo slovenskih izobražencev v Trstu Javorniku knjige ni hotelo predstaviti in Beličič piše: »S tem je vse povedano: strah, opreznost, prilagodljivost na vsej črti, mogoče celo maščevalnostakega vplivnega odbornika.« Resnica pa je preprostejša: Javornik je dolga leta napadal DSI in njegovega ustanovitelja prof. Jožeta Peterlina zaradi prireditve Drage in izbire predavateljev in mu očital to in še več kot Beličič. Natančneje je vso zadevo medtem pojasnil Marij Maver v sestavku **Potrebno pojasnilo**, Katoliški glas 21. jan. 1988.

Potem je tu dr. Grebenc — s pravim imenom Alojz Rebula —, ki je Beličiča nagovarjal: »Javornik bi moral napisati svoje spomine na vojna leta! Zgodovino revolucije v Sloveniji! On kot urednik Slovenskega doma vendar toliko ve! Vse drugo pisanje je manj važno.«

OCENE

RAZSTAVE

France Gorše - Moderna galerija v Ljubljani

Ali je usoda velikih umetnikov, da jih spoznavamo kot take šele po smrti?

France Gorše: večni popotnik, nemirni kipar, umetnik z vsem srcem. Pisati o človeku ali o njegovem delu? Simpatija, ki smo jo čutili do prvega, enako močno velja za slednje. Razstava v Moderni galeriji v Ljubljani, posvečena Goršetu, je istočasno praznik kulture in pogreb neke »politike«. Politike, ki je umetniku doslej odrekala domovinsko pravico, poveljnega ljubitelja umetnosti pa oropala za estetski užitek.

A k stvari! France Gorše (1897-1986) je nedvomno eden najpomembnejših slovenskih kiparjev. Umetnostni zgodovinar France Stele je umetnika opredelil kot enega od začetnikov tistega kiparstva, ki se je razcvetelo v Sloveniji po vojni. Študiral je na akademiji v Zagrebu, kjer je imel za profesorja tudi velikega kiparja Meštrovića. Že takrat se je uveljavil in bil deležen laskavih priznanj in celo Meštrovićeve nagrade. Leta 1926 se je naselil v Trstu, kmalu nato v Gorici. Leta 1930 je sodeloval na Beneškem bienalu, od 1931 se je naselil v Ljubljani in v tistih letih dosegel, po mnenju sodobnih likovnih zgodovinarjev, svoj ustvarjalni višek. Konec vojne ga je porinil v emigracijo, najprej se je ustavil v Trstu, nato pa je leta 1952 odšel v Cleveland; sledilo je bivanje v

New Yorku z vmesnimi povratki v domovino. Tu se zdravi, a sprejema tudi naročila za številna dela. Leta 1971 ga spet srečamo v Evropi, najprej v Rimu, nato na Koroškem. V Svečah si uredi atelje, galerijo in kulturni park s spomeniški portreti znamenitih koroških kulturnih delavcev. Leta 1972 so mu pripravili v Kostanjevici retrospektivno razstavo, ki pa so jo oblasti prepovedale. Tik pred smrtjo se mu je ponovno obetala razstava; ta bi mu dokončno vrnila čast, ki si jo je nedvomno zaslužil s talentom in garanjem, toda spet se je tako tragično zapletlo, da tega zadnjega zadoščenja ni mogel doživeti. Umrl je 2. avgusta 1986.

Malo dlje smo se zaustavili ob umetnikovi življenjski poti, ker se kaže tako nenavadna in ker razkriva stvarnost, sredi katere živimo tako brezskrbno. Bolečine, kakršne je v duši čutil ta nemirni mož, so nam tuje. Na njegovo razstavo se odpravljamo z lahkim srcem, in vendar koliko bridkih izkušenj in tveganja in upov in razočaranj, preden je do njene uresničitve sploh prišlo!

Razstava v Moderni galeriji je trajala ves januar in so jo tudi podaljšali, zdaj pa se bo preselila v Kostanjevico na Krki. Spremlja jo obsežen katalog, ki prinaša bogato informacijo o kiparju. Najprej je tu študija o umetniku; napisal jo je Ivan Sedej, ki se v marsičem drži že prej omenjenega likovnega zgodovinarja Steleta, čigar študija je opremljala prepovedani katalog iz leta 1972. Sedej je predstavil Goršeta kronološko, a tudi glede na tehniko in uporabljene materiale. Upošteval je njegove vzornike ali sočasne ustvarjalce ter večji del svoje pozornosti namenil po-

Beličič je Javornika zagovarjal z življenjskimi razmerami in s tem, da človek »napiše oziroma objavi, kar hoče in more«. Seveda Rebula tega ni mogel dojeti, »če mu življenje in delo tečeta v zavidljivo ravni vzpeti črti«. Res pa je, da Javornik o vojnih letih ni maral govoriti in še manj pisati. Ko sem ga prosil za podatke za življenjepis za PSBL, mi je poslal o vojnih letih samo en stavek, čeprav vem, da je bil sredi medvojnega dogajanja v Ljubljani. Obljubljal pa je, da bo napisal spomine na ameriška leta, a ga je prehitela smrt. Najbrž je kaj v rokopisih.

Beličič se je z Javornikom ob obiskih Trsta in pripravi knjige shajal in si o tem pisal dnevnik, pozneje si je z njim dopisoval. In ta črtica je zajeta iz dnevnika in pisem. Dragocen je odlomek iz enega zadnjih pisem, kjer Javornik odkrito govori o svoji veri.

sameznim delom, ki so po splošno sprejetih merilih Goršetovi vrhunski umetniški dosežki. Študiji sledijo povzetek v angleščini, reprodukcije del, seznam del, risb, grafik in ilustracij, življenjepisni podatki, seznam razstav in izbor iz umetnikove bibliografije in literature o umetniku.

Kot vidimo, je katalog izčrpen, čeprav je v njem zapisano, da je bila spričo velikega števila del in podatkov o umetniku nujna selekcija, predvsem za obdobje po vojni. Do leta 1945 pa so vsaj podatki popolni. Razstavljena dela so bila izbrana po strogih merilih, kajti želja je bila ta, da bi Goršeta predstavili z njegovimi res najbolj kakovostnimi stvaritvami.

Zdaj pa k razstavi sami. Brez dvoma gre za pravo odkritje umetnikovih neverjetno bogatih razsežnosti. Čeprav nam je še živo v spominu razstava, ki je bila na ogled tudi v Trstu, in sicer Gorše na Primorskem, in čeprav so nam znana njegova dela, posejana po tržaških domovih, je bilo srečanje z njegovimi skulpturami iz predvojnega časa nekaj nepopisno lepega in presenetljivo močnega. In kar še najbolj povzroča začudenje, je dejstvo, da je vsako izmed razstavljenih del vredno pozornosti, ker priča o umetnikovi motivni in tematski razgibanosti, o njegovi sposobnosti, da prisluhne različnemu kiparskemu gradivu, in to ob ustvarjanju v vsakovrstne namene. Magdalena, Materinstvo, Molitev, Paglavac, Govornik, Krokarij, Plesni par, Prošnja, Eva, Duše, Krik žene, to so le nekatera izmed razstavljenih del, pred katerimi se je treba ustaviti, od katerih se je težko ločiti.

O sebi je umetnik izjavil: »Zastopam zmerno — moderno smer; abstraktne brezpredmetne ne trpim, oziroma je ne upoštevam.« S temi besedami je dobro označil svoje hotenje, čeprav gre poudariti da njegovo delo ni zasledovanje gole stvarnosti, kakršna se kaže v svoji naravni pojavnosti, ampak iskanje duhovnosti, ki iz le-te veje. Če izvzamemo številne portrete, srečamo mnoge stvaritve, ki izražajo kako čustvovanje (hrepenenje, pričakovanje, prisluškovanje), stanje (materinstvo, revščino), ali pa označujejo posebne tipe ljudi (kmetice, postopače). Številna so tudi dela z versko tematiko, ne samo zaradi naročil, ki jih je kipar prejemal, ampak tudi kot posledica globokega verskega doživljanja.

Med materiali sta na prvem mestu mavec in glina, Gorše pa se je posvečal vsem kiparskim snovem, saj je uporabljal tudi les, bron, marmor, orešec, žico, bakreno pločevino, umetni kamen in armirani beton.

Kot smo že na začetku povedali, je prišlo do razstave v Moderni galeriji po številnih zapletih in to je sploh prvič, da se v tako velikem obsegu srečujemo z umetnikom, ki je znal prisluhniti utripu časa, a je hkrati ostal zvest samemu sebi in svojemu umetniškemu hotenju. In čas mu je bil končno pravičen, poljubil ga je z večnostjo.

Magda Jevnikar

KNJIGE

Valentin Stückler: Duhovnik med okupacijo in revolucijo

Konec leta je izšla v redni zbirki celovške Mohorjeve družbe za leto 1988 pomembna knjiga, ki odkriva košček tragične slovenske zgodovine iz vojnih in prvih povojnih letih. Napisal jo je Valentin Stückler pod naslovom **Duhovnik med okupacijo in revolucijo** in s podnaslovom Spomini nemškega župnika v Mežiški dolini iz vojnih in prvih povojnih let.

Mons. Valentin Stückler, doma iz Wolfsberga na Koroškem, je postal leta 1938 duhovnik, ko pa so Nemci zasedli 1941 Koroško, Gorenjsko in Štajersko in pregnali v Srbijo ali v taborišča skoraj vse slovenske duhovnike, ga je celovski škof Rohrercher poslal novembra 1941 v Mežiško dolino. Zaupal

mu je 13 far v Mežiški dolini s sedežem na Prevaljah in dve v Savinjski ter mu naročil, naj ne pozabi: »Nismo germanizatorji.« Že prvi dan se je začel učiti slovenščine in v njej hitro napredoval, da je mogel kmalu spovedati in poučevati v slovenskem jeziku. Ljudje so ga povsod z veseljem sprejeli, ker že od maja niso imeli božje službe in ker so videli v njem svojega človeka. Na težave pa je takoj naletel pri nemških oblastnikih, ki so hoteli deželo čim prej germanizirati, še nevarnejši pa so bili nemčurji, ki so ga zasledovali na vsak korak.

Stückler se je vrgel z vso vmeno na delo, saj je moral vsak dan napraviti do 60 km vožnje, če je hotel vsaj nekoliko oskrbeti vseh 13 far. Sprva se je vozil z motorjem, dokler mu ga niso Nemci vzeli, ker se ni ravnal po njihovih navodilih, potem se je vozil s kolesom, dvakrat pa so mu dobri ljudje za dalj časa posodili konja, da se je vozil. Nekoč se je ponesrečil in je ležal šest tednov v bolnišnici, ko je ozdravel, je nadaljeval z delom. Pogosto je bil v smrtni nevarnosti, kadar so se spopadali Nemci in partizani, saj je neustrašeno hodil med enim in drugim. Ni se menil za politiko, zato so ga vzljubili tudi partizani: zanje je maševal, spovedal ranjence, prenašal njihovo pošto domačim, ustanovil pa je tudi Podporno ustanovo sv. Jožefa, s katero je podpiral siromašne družine, katerih očetje so bili ali pri partizanih ali v taboriščih. Mnogo ljudi je rešil iz ječe ali pred preselitvijo, vsem pa je lajšal trpljenje med okupacijo.

Po vojni so se številni duhovniki vrnili, toda nova jugoslovanska oblast jih je začela zapirati in obsojati, zato je mariborski škof prosil Stücklerja, naj ostane še naprej na svojem mestu. Temu se je Mežiška dolina tako priljubila, da je ostal, čeprav ga je celovski škof svaril, naj se vrne na Koroško. Tudi ljudje so ga prosili, naj ostane, saj so ga klicali samo kot »naš gospod«, nova oblast pa ga je proglasila za »ljudskega duhovnika«.

Toda 17. oktobra 1947 so ga nenedoma aretirali in odpeljali v mariborske zapore. Obtožili so ga petih hudodelstev: 1. sodelovanje z okupatorjem, 2. agentura za gestapo, 3. ovaduštvo v povezavi z Avstrijo, 4. sabotiranje socialistične ureditve in 5. nezakonit prestop meje (k škofu v Celovec je odšel z jugoslovanskim dovoljenjem). Zasliševanja so bila mučna, po dvakrat ali trikrat na noč, hrana nezadostna, ravnanje z njim nečloveško.

Obsojen je bil na 7 let težke ječe s prisilnim delom. Selili so ga iz ječe v ječo, v Ljubljani je kopal temelje za nove stolpnice, tu se je tudi srečal z lazaristom Francem Sodjo, ki je opisal svoje ječe v knjigi **Pred vrati pekla** in ki je izšla v ponatisu prav tako pri Mohorjevi družbi v Celovcu letos. Zadnja tri leta je preživel v znameniti Sremski Mitrovici, kjer je našel vrsto nemških generalov in nekdanjih funkcionarjev. Tu je od naporov težko zbolel, da je bil oproščen dela. Končno so ga po raznih posredovanjih izpustili 24. decembra 1952, torej po dobrih petih letih ječe, ne da bi bil kaj zakrivil, a kot zadnjega Avstrijca.

Knjiga je napisana zelo stvarno, brez jeze in zagrenjenosti, v izrazito krščanskem duhu, ki oprošča še takó hude krivice, brez obtoževanja ali obsojanja. Pripoveduje le o glavnih dogodkih v dušnem pastirstvu in v ječi, ne pretirava s težavami in trpljenjem, ko je hodil po snežnih zametih in v smrtni nevarnosti od fare od fare, ne o nečloveških razmerah in zatiranju človeškega dostojanstva v povojnih jugoslovanskih ječah in pred sodišči. Na sodnikovo vprašanje, kaj ima pripomniti k obsodbi, je odgovoril samo: »Hvala«. In letos 24. marca je odgovoril uredniku te knjige Vinku Ošlaku: »Tudi danes bi mu rekel — hvala!« To modrost in etično veličino je obdržal Stückler v vsej knjigi, ki je vseskozi bridka, kakor je bilo njegovo življenje, a istočasno plemenita in odkritosrčna. Ljudi, ki so ga preganjali, skuša razumeti, da so bili kolesce v državnem stroju, kjer so si hoteli urediti čim udobnejše življenje. Iz knjige pa izstopa idealni lik človeka, ki je prišel kot tujec med Slovence v najtežji dobi njihove zgodovine, se med njimi poslovenil in postal vsem vse. Za plačilo pa je dobil sedem let težke ječe. Res je, da so bili to povojni časi, res pa je tudi, da so tudi ti časi del slovenske zgodovine, naj bi jih nekateri še tako radi zatijali.

Knjigi je napisal Uvod celovski stolni prošt, Spremno besedo pa urednik Vinko Ošlak. Na koncu je še nekaj spominov na Stücklerja nekdanjih vernikov in še zapis Franca Sodje, kako sta se srečala v zaporu in kakšen vtis je napravil nanj: »Srečal sem človeka — svetovljana — kristjana.«

Danes živi Valentin Stückler v pokouju v prošnji v Strassburgu na Koroškem.

Martin Jevnikar

Delovanje knjižnice Dušana Černeta v letu 1987

1. Inventarizacija

Leta 1987 je bilo v knjižnici Dušana Černeta inventariziranih 648 knjižnih enot. Skupno je sedaj v naši ustanovi inventariziranih 3376 knjig in periodičnega tiska. Nekaj tiska je še neinventariziranega in upamo, da bomo to delo opravili v letošnjem letu.

2. Katalogizacija

Tudi v preteklem letu smo nadaljevali s katalogiziranjem knjižnega gradiva. Knjižnica ima dva kataloga in sicer centralnega in katalog slovenskega zdomskega tiska. V glavni katalog je bilo vloženi v preteklem letu 918 kartotečnih listkov; skupno je sedaj v tem katalogu 2520 listkov. V zdomski katalog pa smo vložili 309 kartotečnih listkov, tako da sedaj obsega 703 listke. V signaturni katalog je bilo vpisanih 643 zaporednih knjižnih izdaj.

3. Stiki

V minulem letu je knjižnica še bolj poglobila stike s slovenskimi ustanovami, ki delujejo po širnem svetu. Trije člani naše knjižnice so v preteklem letu obiskali argentinske Slovence in tako še tesneje navezali in poglobili stike z društvi, organizacijami in posamezniki, ki delujejo v Argentini. Okrepili smo tudi stike s slovenskimi kulturniki iz Združenih držav Amerike in Kanade. Leta 1987 je knjižnica odposlala 67 dopisov raznim ustanovam in posameznikom, prejela pa je 55 odgovorov. Prejeli smo tudi večje število zavitev knjig in periodičnega tiska iz Argentine, Kanade, Združenih držav Amerike in iz Slovenije. Argentinskim Slovencem je knjižnica poslala nekaj zavitev knjig, med drugim večje število slovenskih dramskih tekstov, ki jih nujno potrebujejo za svoje dramske skupine.

4. Stiki z Narodno in univerzitetno knjižnico

Stiki z Narodno in univerzitetno knjižnico v Ljubljani se krepijo z izmenjavo knjižničnega gradiva. V preteklem letu smo ljubljanski knjižnici poslali 3 sezname naših dvojnikov. Knjižno gradivo, poslano v Ljubljano, je obsegalo 49 knjig in brošur ter 66 številk razne-

ga periodičnega tiska. Narodni in univerzitetni knjižnici smo poslali nekaj fotokopiranih knjig in periodike. To sodelovanje bomo še bolj okrepili in skušali razširiti še na druge slovenske knjižnice.

5. Bibliografija

Končno je preteklega decembra izšla Bibliografija slovenskega tiska v Argentini 1945-1987. To je le prvi del bolj široko zasnovanega dela in obsega popis samo knjižnih del. V pripravi je drugi del, ki bo obsegal bibliografske opise periodičnega tiska argentinskih Slovencev. V načrtu je še tretji del s popisi slovenskega drobnega tiska.

6. Izpopolnjevanje knjižnega gradiva

Tudi v preteklem letu smo prejeli veliko darov od posameznikov in ustanov iz zamejstva, zdomstva in iz Slovenije. Posebno veliko slovenskega tiska smo prejeli iz Argentine, tako da smo v veliki meri izpopolnili naše vrzeli. Tudi iz Kanade in iz Združenih držav prejemo knjižno gradivo od posameznikov in ustanov. Naj se ob tej priliki zahvalimo vsem, ki so na kakršen koli način pomagali naši ustanovi. Lansko leto smo naše stike razširili tudi na Anglijo in tudi od tam prejeli dragocene knjižne in periodične izdaje.

7. Novice knjižnice Dušana Černeta

Leta 1987 smo v reviji Mladika objavili 3 številke novic naše knjižnice, ki so podrobno obveščale o knjižničnem delovanju. Tudi v tem letu bomo nadaljevali z objavo novic in tako pripomogli k boljšemu spoznavanju našega dela širši slovenski javnosti.

8. Urnik

Ker knjižnica nima stalno nameščenega uradnika in vse delo sloni na prostovoljni podlagi, je čitalnica knjižnice odprta samo enkrat tedensko in sicer vsako sredo od 17.30 do 19. ure. Upamo, da bo v prihodnosti knjižnica odprta vsaj dvakrat tedensko.

9. Izposoja

Tudi v preteklem letu je knjižnico obiskalo večje število slovenskih kulturnikov, ki so si izposodili vrsto slovenskega tiska. Izposojenih je bilo 74 knjig in periodičnega tiska. V minulem letu smo fotokopirali nekaj knjižnih izdaj, predvsem slovenskega zdomskega tiska, ter ga izročili naročnikom.

10. Prostori

Lansko leto smo dokončno uredili in opremili sobo, ki je namenjena izključno knjižnici. Poleg knjižnih omar smo v prostor postavili tudi kartotečne omare za osrednji in zdomski katalog.

Knjižne novosti

Iz Argentine je dospela pesniška zbirka Vinka Rodeta *Nekje* je stvarnost. Knjigo je izdala Slovenska kulturna akcija kot svoje 128. izdanje. Delo je opremil in ilustriral Ivan Bukovec, ki živi in dela v Argentini. V zbirki je 63 pesmi v štirih ciklih: *Preljubo veselje*, *De profundis*, *Las moradas* in *Korenine*.

—o—

Leta 1987 je v Trstu izšla zanimiva publikacija, ki jo je napisal Dušan Jakomin: *Škedenjska krušarica*. Knjiga je dvojezična, slovensko-italijanska, in bogato ilustrirana.

POZIV

Ponovno pozivamo in prosimo slovensko javnost, predvsem slovenske zdomce, da nam pomagajo pri zbiranju slovenskega zdomskega tiska. Poziv, ki smo ga naslovili pred približno letom dni, je obrodil bogate sadove. Izpopolnili smo nekaj periodičnega zdomskega tiska, kljub temu pa so nam ostale še vrzeli. Zato preko našega tiska ponovno prosimo za pomoč. Nujno bi potrebovali sledeči slovenski zdomski tisk, ki je izhajal v Argentini:

- Smer v slovensko državo
- Družabna pravda - predvsem ciklostilirane številke
- Slovenska pot
- Sokolski glas
- Slovenska vas

V ponedeljek 11. januarja je bila v Društvu slovenskih izobražencev v Trstu predstavitev publikacije »Bibliografija slovenskega tiska v Argentini 1945-1987 — I. del. — Knjige«. Delo je sestavil Marjan Pertot. Bibliografijo je predstavil prof. Martin Jevnikar, ki je nazorno in podrobno prikazal celotno delo. Poročilo in govor, ki ga je imel prof. Jevnikar, je bilo objavljeno v prvi številki letošnje Mladike.

AGENCIJA ZA POMIRJENJE ŽIVCEV

IZ PISEM BRALCEV

Pisem bralcev je čedalje več in to z različnimi odmevi na nekatere prispevke v ČUKu. Predlagajo različne rešitve in kritično popisujejo dogodke in pojave v življenju. ČUK ima omejen prostor. Ker zaradi tega vseh pisem ne more objaviti, želi predstaviti panoramo mnenj in odmevov in se je odločil, da nekatera po svoji čukovski presoji skrajša oziroma napravi iz njih izvlečke in jih objavi.

**PISMO PREDSEDNIKU VERSKE KOMISIJE SRS
TOV. DR. FRLECU**

Spoštovani tov. dr. Frlec,

pišem vam ne kot univ. profesorju, ampak kot predsedniku Verske komisije SR Slovenije.

Bral sem, da ste tudi letos konec januarja priredili sprejem za predstavnike raznih verskih skupnosti, ki so navzoče na območju Slovenije. Sprejem je veljal kar sedemnajstim (17!) verskim skupnostim: imeniten dokaz, kako pluralistična je naša ljudska oblast. Partija je sicer samo ena, ampak verskih skupnosti kar trikrat pet in še nekaj! Tako se katoliška Cerkev ne more več predstavljati, ko da ima med cerkvenimi skupnostmi posebno mesto: ena od sedemnajstih je, nič več in nič manj! Da pa ne boste mislili, da sem kakšen jehovec, vam povem, da sem ateist. Ne verjamem v nič, sem pa 100 % za pluralizem interesov, za tistega Kardeljevega (srce mi poka ob tem imenu — si morete predstavljati, da bi tov. Kardelj vstal iz svojega groba na Trgu herojev, se napotil proti Skupščini in si kupil v kiosku na Šubičevi kakšno MLADINO? Jaz mislim, da bi se od ogorčenja ipso facto obrnil in se vrnil tja, od koder je prišel). Ker sem torej za pluralizem interesov, čim več interesov, interesov delavcev in smučarjev in nogometašev in torej tudi religioznih ljudi, Vam, tov. Frlec, predlagam tole: pri vabljenju na vsakoletni sprejem se ne ustavljajte pri številki 17! Do prihodnjega sprejema nastrgajte še tri verske skupnosti, da jih bo 20 in da bo tako katoliške Cerkve še manj, kot je zdaj, da bo samo ena med dvajsetimi! Pozneje se bo dalo to nategniti tja do 30. Saj ne bo težko najti mahnjence, ki verjamejo vse mogoče, kakšne astrologe ali kakšne privržen-

ce one nove korejske vere, kako se že imenuje! Glavno je, da bo pluralizma čim več in da se bo poleg nadškofa Šuštarja zvrstilo s svojimi nagovori še 29 drugih verskih predstavnikov.

Z interesno-pluralističnim pozdravom
Urban Lah-Peter

PISMO PODPREDESEDNIKU SZDL TOV. ZLOBECU

Tov. Zlobec,

moja žena, ki se joče ob vaših pesmicah, mi je pokazala prilogo ljubljanskega DELA od 23. januarja, kjer spet javkate nad položajem v Sloveniji, zraven pa že vnaprej poveste, da Vaše besede ne bodo nič zalegle. Je to možatost? Ste torej slamnat mož v sistemu? Če pa ste resničen mož, odstopite! Če tega ne boste storili, ampak še naprej javkali, zraven pa se kot klop držali nomenklature, bom imel vaše javkanje za komedijo.

Smrt fašizmu in možatost narodu!
France Plezar

IZ ODDAJ RADIA KUKAVICA

(Povzeto po njenem biltenu »Poročila iz sanj«)

Trst, 8. februar. Glede na »velikanski odziv«, ki ga je imela Prešernova proslava v Kulturnem domu v Trstu s svojo »drugračnostjo«, s svojo odprtostjo italijanski strani, v Slovenski kulturno-gospodarski zvezi razmišljajo o možnosti, da bi ta organizacija šla v svojem dvojezičnem objemanju v še večjo širino.

To bi se dalo izvesti na primer tako,

1) da bi PRIMORSKI DNEVNIK postal tudi dvojezičen GIORNALE DEL LITORALE

2) da bi SLOVENSKO GLEDALIŠČE nastopalo tudi v italijanščini

3) da bi se po koroškem vzorcu uvedle dvojezične šole

4) da bi ob naraščanju mešanih porok začeli nastopati z bolj internacionalističnim pojmovanjem slovenstva (brez slovenske slovnice, kulture, zastave itd., a z večjo odprtostjo Tretjemu svetu).

—O—

Gorica, 20. februar. Glede na izrednost dogodka, politični krogi razmišljajo o tem, da bi vzdali spominsko ploščo na kraju, kjer se je predsednik SZDL Slovenije Jože Smole ob obisku v Gorici rokoval s hotelirjem Levstikom (glej Katoliški glas od 20.II.1988).

UGANKARSKI KOTIČEK

(Vprašanja za radovedne kljukce)

1) Kdo je tista slovenska dama, ki v svoji očarljivi širini gre tako daleč, da zna na eni strani intervjuvati za LJUBLJANSKI DNEVNIK Mitjo Ribičiča, na drugi strani pa na Štihovem večeru v hotelu Slon v Ljubljani nadškofa dr. Šuštarja?

2) Kdo je tisti slovenski kulturnik, ki prevaja za CELOVŠKI ZVON poljsko kulturo, za LJUBLJANSKI DNEVNIK pa poljsko pornografijo?

3) Je slovenski partijski voditelj Milan Kučan izjavil, da 1) Danes ni v nevarnosti socializem, ampak narod ali, 2) Danes ni v nevarnosti narod, ampak socializem?

LISTNICA UPRAVE

Nadaljujemo seznam prijateljev te revije, ki so za naročnino določili višji znesek.

PODPORNI NAROČNIKI

Danila Žerjal, Opčine, 30.000 Lir
 Vilma Kobal, Trst, 35.000 Lir
 Marjetica Cibic, Kontovel, 35.000 Lir
 Savino Cunja, Brescia, 32.000 Lir
 Vera Župančič, Trst, 32.000 Lir
 Grazia Gherdol, Trst, 42.000 Lir
 Maksimilijan Jezernik, Rim, 50.000 Lir
 Marija Žgavec, Peč, 30.000 Lir
 Miro Tavčar, Devin, 30.000 Lir
 Ljuba Smotlak, Mačkolje, 30.000 Lir
 Marcel Petkovšek, Trst, 30.000 Lir
 Silvija Callin, Grljan, 100.000 Lir
 Ernesta Tul, Mačkolje, 40.000 Lir
 Jože Seražin, Trst, 30.000 Lir
 Natalija Vecchiet, Trst, 30.000 Lir
 Irena Vrtovec, Gorica, 30.000 Lir
 Štefan Falež, Rim, 100.000 Lir
 Marjan Pertot, Nabrežina, 50.000 Lir
 Nada Pertot, Trst, 50.000 Lir
 Šolske sestre, Sv. Ivan, 100.000 Lir
 Katja Klanjšček, Gorica, 30.000 Lir
 Diomira in Drago Bajc, Trst, 100.000 Lir
 Marta Zupan, Trst, 30.000 Lir
 Andrej Kosič, Gorica, 50.000 Lir
 Franc Rode, Rim, 30.000 Lir
 N. N., Opčine, 82.000 Lir
 Franko Fabec, Mavhinje, 100.000 Lir
 Jože Kogoj, Francija, 43.000 Lir
 Ciril Turk, Nemčija, 37.000 Lir
 Anton Rustja, Milan, 30.000 Lir
 Pepica Martelanc, Trst, 30.000 Lir
 Angela Purger Bandi, Prebeneg, 30.000 Lir
 Silvana Markuža, Nabrežina, 40.000 Lir
 Ivan Kretič, Devin, 72.000 Lir
 Albert Štrajn, Trst, 50.000 Lir
 Janko Ban, Sesljan, 50.000 Lir
 Ljubka Šorli, Gorica, 56.000 Lir
 Savica Malalan, Opčine, 30.000 Lir
 Majda Cibic Cergol, Trst, 50.000 Lir
 Lojzka Sosič Čevdek, Trst, 40.000 Lir

DAROVİ ZA TISKOVNI SKLAD MLADIKE

Po 3.000 Lir so darovali: Evelina Pahor, Irena Srebotnjak, Zavod Sv. Družine, Olga Ban, Justina Hervat, Marija Goljevšček, Maksimilijan Gulič, Janez Belej, Josipina Canciani, druž. Kralj.
 Ostali darovi: Bruna Pertot 21.000 Lir, Venceslav Legiša 6.000 Lir, Jakob Kandut 2.000 Lir, Marija Kodrič 8.000 Lir, N.N. 8.000 Lir, Anica Železnikar 14.000 Lir, Župnija sv. Jerneja ap. iz Barkovelj (po gospe Eldi Doles) 50.000 Lir.

DAROVA V SPOMIN

V spomin na msgr. Rudolfa Klinca, ob 10. obletnici smrti, daruje Emil Devetak 28.000 Lir za Mladiko.
 Ob 12. obletnici smrti prof. Jožeta Peterlina daruje sin Ivan 75.000 Lir za Mladiko.

Vsem se prisrčno zahvaljujemo!

ZA SMEH IN DOBRO VOLJO

»Nič več me nimaš rad. Jokam, pa me niti ne vprašaš, zakaj jokam.«

»Veš, dragica, taka vprašanja me potem stanejo preveč denarja.«

—o—

»Podarili so mi policijskega psa. Lep je. Vesel sem ga bil. En teden ga že imam, a ni še nikoli zalajal.«

»Verjetno je od tajne policije.«

—o—

»Katere ženske gotovo živijo dlje kot možiki?«

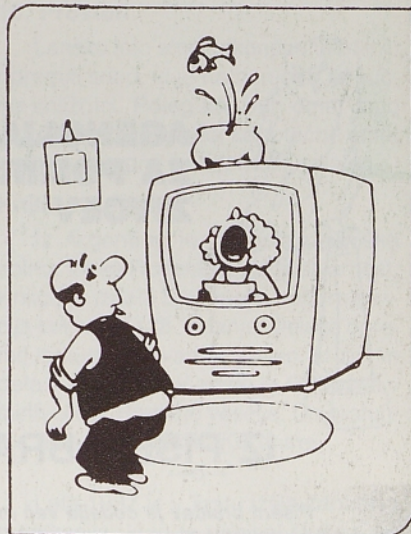
»Vdove.«

—o—

Mlada gospa je bila operirana. Operacija je uspela in doktor z bolničarko čaka, kdaj se bo zbudila iz anestezije.

Nenadoma odpre bolnica oči, si ovlaži ustnice, pogleda odsotno oba in reče:

»Morda si imel prav, dragi, štirje kozarčki martinija so bili zame preveč.«

Neki kmet je križal kokoši s papirami.

»Zakaj si to storil?«

»Prej sem zgubil toliko časa, ko sem iskal jajca,« je rekel posestnik, »zdaj pride kokoš sama k meni in mi reče: "Ravnokar sem znesla jajce. Pojdi ponj!"«

—o—

Neka ženska je pravila svoji prijateljici, da njen mož, ki je bil strašen pijanec, ne pije več.

»Za to je bilo treba veliko volje!«

»Ne zanikam, toda jaz sem ženska, ki stvar moram končati, kadar jo začnem.«

—o—

»Da, tale je rekel, naj gre moja žena k vragu.«

»In ti, kaj si odgovoril?«

»Da je šla k svoji mami.«

*Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost*

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Prodajalna:

TRST, Ulica S. Cilino 38 - Telefon 040/54390

Dom in delavnica:

Ulica Damiano Chiesa, 91 - Telefon 040/571326

POSEBNI POPUSTI!

OBIŠČITE NAS!